

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JAZYKOVÁ POLITIKA ŠPANĚLSKÉHO STÁTU (LANGUAGE POLICY OF SPAIN)

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Petr Čermák, Ph. D.

Praha 2007

Ondřej Nekola

Rád bych na tomto místě poděkoval PhDr. Petrovi Čermákovi, Ph.D. za jeho rady a vedení diplomové práce.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl všechny využití prameny a literaturu.

OBSAH

Úvod	9
1. Jazyková politika a její prostředky	11
2. Charakteristika jazykové situace ve Španělsku	12
3. Historie jazyků	15
3. 1 Úvod	16
3. 2 Středověk	17
3. 3 Jazyková situace za Habsbursků	21
<i>Galicijština a baskičtina</i>	23
<i>Katalánština</i>	24
3. 4 Jazyková politika za Bourbonů	25
<i>18. století</i>	25
<i>19. století</i>	28
3. 5 Dvacáté století	31
4. Historie jazykové politiky Španělska	33
4. 1 Tradicionalismus x progresismus	33
4. 2 Ústava roku 1931	35
4. 3 Frankův režim	36
5. Současná jazyková situace a politika ve Španělsku	37
5. 1 Současné nejvýznamnější politické strany	40
5. 2 Ústava r. 1978	41
5. 3 Kastilština, nebo španělština?	43
6. Oficiální španělské jazyky	49
6. 1 Baskičtina	50
6. 2 Galicijština	55
6. 3 Katalánština	59
6. 3. 1 Katalánsko	60
6. 3. 1. 1 Autonomní statut 1979	60
6. 3. 1. 2 Autonomní statut 2006	61
6. 3. 1. 3 Politické strany v Katalánsku	63
6. 3. 1. 4 Generalitat	67
6. 3. 1. 5 Sociální rada katalánského jazyka	69

6. 3. 1. 6 Závěr	75
6. 3. 2 Baleárské ostrovy	80
6. 3. 3 Autonomní oblast Valencie	81
Závěr	88
Resumen	92
Conclusion	96
Bibliografie	98

Úvod

Cílem práce je seznámit čtenáře s aktuální jazykovou politikou a s ní související jazykovou situací ve španělském státě. Úvodní kapitoly jsou věnovány obecným charakteristikám jazykové politiky, která je jedním z prostředků politiky jako celku a která významně ovlivňuje vývoj jednotlivých jazyků. Zároveň se seznámíme s jednotlivými druhy států podle jejich jazykové situace (členíme je na jednojazyčné a mnohojazyčné). Pokusíme se také stručně charakterizovat rozdíl mezi monolingvními a bilingvními oblastmi, tak charakteristickými pro Španělsko a jeho jazykovou politiku. Úvodní kapitoly jsou zakončeny jednoduchým popisem jazykové situace ve Španělsku. Ta bude v dalších kapitolách analyzována podrobněji; cílem této analýzy je popsat principy jazykové politiky španělského státu od pádu Frankova režimu až po současnost.

Abychom mohli bezpečně pochopit situaci, v které se jednotlivé jazyky nacházejí, a s tím spjatou současnou jazykovou politiku a její trendy, je nutno znát historii těchto jazyků a historii jazykové politiky Španělska. Proto jsme věnovali celý třetí oddíl této práce stručné historii vývoje sociolingvistické situace a vývoji jednotlivých jazyků ve Španělsku.

Protože i současná jazyková politika se zabývá především právy a povinnostmi, zaměříme svoji pozornost na ty kapitoly španělské ústavy a autonomních statutů jednotlivých komunit, které se věnují jazykové otázce a do značné míry tak charakterizují jazykovou politiku celého státu a jednotlivých oblastí. Nejprve prostudujeme španělskou ústavu a jazykovou politiku centrální moci, která má zásadní vliv na vývoj jednotlivých jazyků i na jazykověpolitický vývoj autonomních oblastí, které jí podléhají. Následně se seznámíme s jazykovou politikou autonomních vlád: jednotlivé kapitoly budeme členit podle jazyků, budou tedy věnovány galicijštině, baskičtině a katalánštině. Jelikož katalánština je oficiálním jazykem ve více autonomních oblastech a mluví jí v porovnání s galicijštinou a baskičtinou více obyvatel, bude kapitola věnovaná tomuto jazyku obsáhlejší než zbylé dvě. Větší pozornost situaci v Katalánsku budeme věnovat také proto, že jazykověpolitický vývoj v katalánsky mluvících komunitách bude mít, podle našeho názoru, zásadní vliv na budoucí vývoj a podobu jazykové situace v celém Španělsku - a možná i situace politické.

Jazyková politika odráží - stejně jako politika sama o sobě - ideové názory svých propagátorů, proto si krátce představíme nejvýznamnější politické strany. Abychom se však vyhnuli subjektivnímu pohledu na věc (i když stoprocentní objektivita neexistuje), budeme převážně pracovat s fakty v podobě zákonů, prohlášení, vyhlášek a jednotlivých politických rozhodnutí.

V závěru se pokusíme stručně charakterizovat jednotlivé ideové střety a odhadnout možný budoucí vývoj jazykové a s ní spjaté politické situace ve Španělsku.

Častokrát budeme citovat z oficiálních internetových zdrojů, a tak si sám čtenář bude moci bez větších potíží ověřit pravost námi uváděných skutečností a seznámit se s celým zněním jednotlivých právních dokumentů a článků.

1. Jazyková politika a její prostředky

Jazyková politika státu je politická činnost, která ovlivňuje určitý jazyk. Jedním z projevů jazykové politiky je politický zásah ve prospěch či neprospěch jazyka, ať už majoritního nebo minoritního, i jednotlivých dialektů. K podobným rozhodnutím je zapotřebí změny legislativy, kterou by měla provést vláda a následně ji schválit parlament. Takové legislativní změny mohou u části obyvatel vzbudit vlnu nevole, pokud je jakýmkoli způsobem omezován její jazyk, a naopak sympatie u komunity, jejíž jazyk byl upřednostněn před ostatními. Jazyková politika je podmíněna všeobecnou politickou koncepcí státu, neboli uplatňují-li státní orgány v dané zemi unitární režim, pak státní jazyková politika může být (a většinou i je) vedena stejným způsobem, unitárně, a naopak. Pro prosazování jakéhokoli druhu jazykové politiky slouží stejné prostředky coby u samotné politiky jako celku: zákony, vyhlášky, nařízení, atd. Podmíníme-li užívání jazyka (ať v jeho prospěch či neprospěch) zákonem, jedná se o umělý zásah do přirozeného vývoje jazyka.

Jazykovou politiku státu lze rozdělit na zahraniční a vnitřní. Výrazným předělem v zahraniční politice španělského státu je rok 1991, kdy je schválen zákon o zřízení Institutu Cervantes, jehož cílem bude podporovat a rozvíjet španělský jazyk a kulturu v zahraničí.

„El Instituto Cervantes es la institución pública creada por España en 1991 para la promoción y la enseñanza de la lengua española y para la difusión de la cultura española e hispanoamericana. Se encuentra en Madrid y en Alcalá de Henares, Madrid, España, lugar de nacimiento del escritor Miguel de Cervantes. Los centros del Instituto están situados en cuatro continentes.“¹

V dnešní době existuje 66 takovýchto center v 31 zemích světa, včetně České republiky.

---

¹ *Instituto Cervantes* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.cervantes.es>>.

Státní jazyková politika může uznávat jen jeden oficiální jazyk, který je povinný na celém území státu. V jiném případě se stát může snažit o zavedení společného jazyka, povinného na všech územích a zároveň přiznat jednotlivým oblastem jejich historické právo na používání svého vlastního jazyka a prohlásit je také za oficiální, ne však ve všech oblastech státu, ale pouze na jejich území. Nakonec se může dojít i k takové politické shodě, kdy každá oblast má svůj oficiální jazyk a společný jazyk tak pro celý stát neexistuje.

2. Charakteristika jazykové situace ve Španělsku

Státy z jazykového hlediska můžeme rozdělit na jednojazyčné a mnohojazyčné.

Jednojazyčný stát je takový stát, který ve své ústavě nebo prostřednictvím jiných zákonů či nařízení přiznává oficiální charakter jen jednomu jazyku, a to i přesto, že ve skutečnosti může na jeho území existovat větší počet jazyků než jeden. Existující jazyky, kterým není přiznán oficiální charakter, se tak stávají z politického hlediska pouhými dialekty. To v praxi znamená, že jejich užívání je omezeno na soukromý a rodinný život, protože na úřadech a ve veřejném životě jsou povinně nahrazeny jazykem oficiálním. Následná životaschopnost neoficiálních jazyků či dialektů má dvojí možný vývoj. Buď i přes svůj neoficiální charakter zůstane jazyk živým, to znamená, že bude existovat dostatečný počet lidí, kteří jej budou aktivně používat, nebo se jeho používání bude postupně redukovat, právě ve prospěch jazyka oficiálního, až postupně zanikne. Může samozřejmě nastat i třetí možnost, kdy aktivní užívání a počet obyvatel používajících tento jazyk rapidně klesnou, přesto se v některých oblastech bude aktivně používat dál jako symbol tradičních hodnot a folkloru.

Za neoficiální jazyky jsou většinou označovány jazyky minoritní.

Za oficiální jazyk je naopak většinou označen takový jazyk, který je z jazykového hlediska i z mimojazykových důvodů nejsilnější. Je to jazyk, kterým hovoří většina obyvatel ve státě, který má svou historickou a literární tradici a pevnou normu (jednotný a ustálený pravopis,

gramatiku, výslovnost; slovník atd.), který se používá i v jiných státech nebo má světovou prestiž – a především jazyk, který užívá vládní moc.

Jednojazyčné státy jsou například Francie, Itálie, Německo, Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko atd.

Mnohojazyčný stát má na rozdíl od jednojazyčného logicky dva a více oficiálních jazyků. Existují různé druhy mnohojazyčných států.

Existuje například situace, kdy každá oblast státu má svůj vlastní oficiální jazyk, který je zároveň oficiálním i v jiných oblastech, protože je oficiálním jazykem státu, neznamená to však že by musely být tyto oblasti povinně bilingvní. Společný oficiální jazyk, který by byl povinný pro všechny oblasti státu, neexistuje. K takové situaci (výsledku) napomáhá politická kultura, která jazykovou situaci nepovažuje za významnou politickou otázku či problém. Jako příklad můžeme uvést Švýcarsko, které až do roku 1999 ve své ústavě nepoužilo ani termínu „minoritní“ jazyk, jelikož tento výraz neodpovídal švýcarskému právu, které se zakládá na rovnosti.

Dále může z politického rozhodnutí nastat situace, kdy vláda přiznává oficiální charakter více jazykům, přičemž jeden určí za hlavní a povinný ve všech oblastech státu, ostatní jazyky se stanou oficiálními jen na územích, kde se aktivně používají. Za hlavní a povinný ve všech regionech státu je zpravidla vybrán, podobně jako u jednojazyčných států, ten jazyk, kterým mluví většina obyvatel, jazyk, který má svou historickou tradici, pevnou jazykovou normu, atd. Při takovém rozhodnutí dochází k rozdělení na monolingvní a bilingvní oblasti.

Bilingvní oblast je území, na kterém žije většina obyvatel, kteří ovládají dva a více jazyků. Většinou se jedná o oblasti, které mají dva oficiální jazyky. To ještě však nemusí znamenat, že všichni občané takového regionu používají oba dva jazyky aktivně a na stejné úrovni. V bilingvní oblasti, kde jsou dva oficiální jazyky, má občan právo obrátit se na úřady a

veřejné instituce v jakémkoli z oficiálních jazyků, což předpokládá povinnost úředníků znát oba dva jazyky na stejné úrovni, aby byli schopni vést rozhovor v jazyku, který si občan zvolí. Má-li oblast dva oficiální jazyky, jsou tyto jazyky zpravidla povinně vyučovány na školách. Výuka probíhá buď v obou jazycích, nebo jen v jednom z nich, a to podle rozhodnutí školy nebo jak určí zákon.

Jsou bilingvní oblasti, v kterých znát a používat oba dva jazyky je povinností, v jiných se povinnost týká jen jednoho z nich a na druhý má občan právo.

Bilingvní prostředí se vytváří v momentě, kdy se původní kultura začíná mísit s kulturou cizí a každá z těchto kultur má svůj vlastní jazyk. Rozhodnutí používat oba dva jazyky může být jevem přirozeným, nebo umělým. O umělém vývoji rozhodnou politická nařízení většinou v podobě zákonů. Možnost, že by obě dvě kultury zůstaly vyrovnané a stejně silné, je málo pravděpodobná. Proto postupem času (buď přirozenou či umělou cestou) začne jedna z kultur převládat nad druhou a pomalu ji oslabovat. V takovém případě můžeme hovořit již o diglosii. V momentě, kdy jedna z kultur je mnohem silnější, je jen otázkou času, kdy druhou kulturu nadobro vytlačí.

Přechod od bilingvismu k monolingvismu se nazývá diglosie. Jedná se o sociolingvistický jev, kdy občané daného území používají dva jazyky, avšak použití jednotlivých jazyků je podmíněno jejich sociální a kulturní funkcí. Za takových podmínek je obvykle jeden jazyk považován za prestižnější a druhý méně. Prestižnější jazyk je zpravidla užíván vyššími sociálními vrstvami a převládá ve městech a centrech kulturního života; méně prestižním jazykem hovoří sociálně slabší vrstvy, vesnická populace či sociální minority. Prestižnější jazyk má také bohatší historii a literaturu a postupem času je užíván stále více lidmi, protože je tento trend i otázkou módy. Prestižnějším jazykem se většinou stává jazyk oficiální, užívaný při veřejných akcích, méně prestižní je ten, který se užívá v soukromém a rodinném prostředí.

Monolingvní oblast je území, kde většina občanů zná a užívá jen jeden jazyk

Podle těchto definic můžeme označit Španělsko za mnohojazyčný stát. Ve španělském státě existují čtyři oficiální jazyky: kastilština (španělština), galicijština, baskičtina a katalánština. Kastilština je oficiálním a povinným jazykem pro všechny oblasti španělského státu. Katalánština je kromě španělštiny oficiálním jazykem v Katalánsku, Valencii a na Baleárských ostrovech. Baskičtina je společně s kastilštinou oficiálním jazykem autonomní komunity Baskicko a galicijština je oficiálním jazykem Galicie. Občané Katalánska jako jediné autonomní oblasti ve Španělsku mají povinnost znát oba dva oficiální jazyky. V ostatních jmenovaných autonomních oblastech je znalost a užívání druhého jazyka – vedle španělštiny - právem. Jelikož každá z vyjmenovaných autonomních oblastí má dva oficiální jazyky, jedná se o bilingvní oblasti. V ostatních nezmiňovaných částech Španělska je oficiálním jazykem jen španělština, proto je můžeme označit za monolingvní.

Tuto jazykovou rozmanitost zaručuje Španělsku jeho ústava z roku 1978, která umožňuje jednotlivým autonomním komunitám na základě jejich statutů rozhodnout, zda svůj vlastní jazyk pro svou oblast určí za oficiální či nikoli.

3. Historie jazyků

Abychom mohli důkladně prostudovat jak současnou tak i minulou jazykovou politiku španělského státu, je třeba pochopit i vzájemný vztah mezi jednotlivými jazyky, které se v současné době ve Španělsku používají a které jsou tak de facto součástí či předmětem samotné jazykové politiky. Vzájemné vztahy mezi jazyky odrážejí reálný vztah mezi jednotlivými národy, neboli je mezi nimi přímá úměra. Protože jazyková politika (stejně tak jako ekonomická, kulturní, sociální, atd.) je součástí všeobecné politiky státu jako celku, je třeba znát i historii dané země, která se odráží v současném trendu a podmiňuje jej. Jelikož se však zabýváme jazykovou politikou státu nebude naším cílem studovat historii jednotlivých oblastí, ale historii jejich jazyků.

3. 1 Úvod

Jazyková historie Pyrenejského poloostrova začíná s příchodem neindoevropských kmenů: Basků a Iberů. O původu baskického národa již bylo řečeno mnoho, jednoznačné důkazy však dodnes přineseny nebyly. Proto se omezíme jen na výčet několika hypotéz odkud a kdy původní kmen dnešních Basků může pocházet. První hypotéza spojuje Basky s kromaňonci, druhá předpokládá, že tento kmen pochází ze Středního východu, třetí hypotéza spojuje Basky s mladší dobou kamennou a předpokládá se, že přišli s jinými národy z východu okolo roku 5000 před naším letopočtem. Poslední studie poukazují na možný původ z Kavkazu právě na základě podobnosti baskičtiny s kavkazskými jazyky. Také Iberové mohou pocházet z východu, i když převládá názor, že stopy tohoto národa pocházejí ze severní Afriky.

Původní Basky osídlené území se rozkládalo od severní hranice dnešní Navarry až k Pyrenejím dnešního Katalánska. Během římské nadvlády na Pyrenejském poloostrově se baskické území a s ním i jazyk rozšířily směrem na jih po La Rioju a Sorii a na západ po Asturii. Území ovládané Ibery se rozkládalo na východním pobřeží poloostrova.

V období mezi 1200 – 600 let př. n. l. přicházejí na poloostrov nové, tentokrát již indoevropské národy. Nejvýznamnějším z nich jsou beze sporu Keltové, jejichž přítomnost na poloostrově je datována již od 7. století př. n. l., a kteří se usídlili na území dnešního Portugalska a jižní Andalusie. Roku 775 př. n. l. se dostávají na území dnešního Španělska Féniciáné (neindoevropský kmen) a koncem 7. století Řekové (dnešní oblast Huelvy). Tyto poslední dvě kultury obohatily dosavadní jazyky na poloostrově především v oblasti obchodu a kultury. V období mezi 1000 – 600 př. n. l. byly nejpoužívanějšími jazyky na Pyrenejském poloostrově lusitánština na východě, keltiberština ve vnitrozemí, turdetánština na jihozápadě, iberština podél východního pobřeží a baskičtina na severu země.

Roku 218 před Kristem se vylodí na poloostrově Římané a o 9 let později zakládají na území dnešní Sevilly svou první kolonii. S novou kulturou přinášejí Římané i nový jazyk: latinu. K úplné romanizaci Pyrenejského poloostrova dochází kolem 3. století našeho

letopočtu. Je to poprvé, kdy jeden jazyk umožní komunikaci mezi různými národy na poloostrově. Výjimkou zůstává oblast ovládaná Basky, kde se latina stává „pouze“ druhým možným prostředkem komunikace, právě vedle baskičtiny. Můžeme tak hovořit o tehdejší Baskicku jako o bilingvní oblasti. V tomto období, jak již bylo řečeno, dochází k největší územní expanzi Baskicka.

3. 2 Středověk

Novou kapitolu začínáme 8. stoletím n. l., kdy na severu země se proti arabské nadvládě vytvářejí různá střediska křesťanského odporu v podobě marek, knížectví a království. Nejaktivnější skupina odporu vedená Pelayem se usadila okolo regionu Covadongy, kde o sedmnáct let později, r. 739, Alfonso I. zakládá Asturské království, které zahrnuje na východě Kantábrii, Galicii na západě a směrem na jih se rozkládá až k povodí Duera a Ebra. Tehdejší Asturie, Galicie a Kantábie však nepředstavují jazykovou jednotu. Odlišnost jazyků jednotlivých oblastí království, časté expanze na jih a začlenění mozarabského obyvatelstva do společnosti mají za následek odlišný vývoj jednotlivých variant lidové mluvy v každé provincii, což s postupem času vede k vzniku odlišných jazykových modalit: gallego-portugalština na východě, leónština ve vnitrozemí a kastilština na východě, kde se udržuje živý kontakt s Pamplonským královstvím. Leónština je do 10. století používaným jazykem na královském dvoře. Vnitřní neshody astur-leonského království však brání v okupaci cordobského kalifátu i dalších nových oblastí a tak geografický i jazykový rozmach tohoto království je zbržděn a zanedlouho vůdčí roli v boji proti Arabům přebírá Kastílie. Východně od Kastílie, na území západních Pyrenejí, je jazyková situace mezi 8. a 10. stoletím charakteristická třemi rysy. Zaprvé baskičtina odolává latině a uchovává si svoji autonomii, zadruhé skupiny obyvatel, které odešly do hor před muslimskou okupací, užívají osobitý druh románského jazyka, který je později nazýván jako navarro-aragónština. Zatřetí jsme svědky značného politického, ekonomického i náboženského vlivu Franků ze severu.

Pamplonské království je založeno r. 905 Sanchem I. a rozkládá se na území i dnešního severního Aragónu a la Riojy (Nájera, Calahorra). Během vlády Sancha III. se rozrůstá až po

dnešní Palencii a na východě zasahuje do Barcelonského knížectví. Po jeho smrti se však dobytá území rozdělují mezi dědice a vznikají tak nové celky: nové nezávislé Pamplonské království, Kastilské hrabství, které se zanedlouho změní v království, a nové království aragónské. Od tohoto okamžiku se dostávají do popředí Kastílie a León (na západě) a Aragonie (na východě) a přebírají vůdčí úlohu v boji proti muslimům.

V oblasti východních Pyrenejí vzniká proti vzrůstajícímu muslimskému vlivu spojení mezi Franky a obyvateli Gerony a Urgelu v podobě Hispánské marky. Pevné hranice však brání blízkému kontaktu se středisky tehdejší doby: Leónem (centrem křesťanské kultury), Cáchami (centrem císařství Karla Velikého) a Cordobou (střediskem muslimské kultury). To má za následek, že jednotlivá hrabství spolupracují téměř výlučně mezi sebou a vytvářejí si tak vlastní osobitou kulturu a s ní i spojenou jazykovou formu románského jazyka, kterému jsou přidělována různá jména jako: *catalá*, *catalanesc* (až do 14. století), *pla* (užívané do 16. století) nebo *llemosí* (jedná se o dnešní katalánštinu). V této nové formě románského jazyka se odrážejí prvky vulgární latiny této oblasti, blízkost s jazyky užívanými na jihozápadě Francie a vliv aragonštiny. Nejvýznamnějším hrabstvím Hispánské marky se stalo hrabství barcelonské. Roku 1137 dochází ke spojení barcelonského hrabství s Aragonským královstvím prostřednictvím sňatku mezi barcelonským hrabětem Ramónem Berenguerem IV. a Petronilou, dcerou Ramira II. aragonského. Aragonie tak získává přístup k moři, barcelonské hrabství silného spojence, s kterým spolupracuje jak vojensky tak i ekonomicky. I když politického spojení dosaženo bylo, po jazykové stránce k jednotě nedochází.

Kastílie měla za své sousedy jak křesťany tak i muslimy a její území obývali také Kantabrijci a Baskové. To je také důvod, proč dochází k postupnému vzniku nové románské řeči, která byla odlišná od leónštiny na západě i od navarro-aragonštiny, užívané na východě. Za Fernanda I. dochází ke spojení Kastílie a Leónu. Vojenská síla, výnosy získané na daních z nově dobytých území a bohatství, které zajišťovala svatojakubská cesta, vytvořily z Kastílie nejmnocnější křesťanské středisko Pyrenejského poloostrova. Kastilština (*castellano*) se tak stává jazykem nejmnocnějšího politického aparátu na poloostrově, což přispělo k její expanzi. Za Alfonse VII. (1126 – 1157) spadá pod kastilskou korunu Kastílie, León, vazalství Navarrského a Aragonského království, barcelonská hrabství a Portugalsko.

Během středověku roste vliv a význam měst a i to má vliv na vývoj jednotlivých jazyků a jejich různých modifikací. Santiago de Compostela, hlavní město dnešní Galicie, vděčilo svému ekonomickému a tudíž i demografickému růstu především stálému vlivu poutníků, kteří podnikali svatojakubskou cestu s cílem právě v Santiagu de Compostela. Právě díky poutníkům, kteří pocházeli z celé Evropy, se obyvatelé města začínají lišit od vesnické a rybářské populace tehdejší Galicie. V hlavním městě postupem času jasně převládá kastilština, nejrozšířenější jazyk tehdejšího kastilského království, kam patřila i Galicie. Galicijština je používaným jazykem mezi vesničany a rybáři a v psané formě se téměř nepěstuje. To však neznamená, že by byla galicijština minoritním jazykem. Ve středověku se většina populace soustřeďovala právě na venkově. Podobnou situaci zažívá galicijský jazyk i v dnešní době, kdy po pádu Frankova režimu sice získal prestiž, jeho užívání však převládá spíše ve venkovských oblastech; většina populace je soustředěna ve městech, a tak je galicijština menšinová. Podobný úděl, i když za jiných podmínek, zažila i Valencie, která je definitivně dobytá křesťany roku 1238. Muslimské obyvatelstvo je z města vytlačeno na venkov a nahrazeno křesťanským. Noví osadníci pocházeli převážně z Aragonie z čehož se dá usuzovat, že většina z nich byli Katalánci nebo Aragonci. Většina z nich však přišla z Léridy, Ribagorzy, a tzv. dolní Aragonie, tedy katalánsky mluvících oblastí. To vysvětluje úzké spojení valencijštiny s katalánštinou.

Důležitými faktory pro tehdejší jazyky na Pyrenejském poloostrově byly podle Francisca Morena Fernándeze² jejich historie a dějiny národů, které je užívaly, norma, nezávislost a vitalita. Podle těchto faktorů můžeme usuzovat, zda se jedná o jazyk, dialekt nebo jiný druh jazykové modality. Vzájemná jazyková nezávislost mezi valencijštinou a katalánštinou užívanou v Katalánsku není až moc evidentní. Srovnáme-li vývoj ortografických, gramatických a lexikálních norem kastilštiny a galicijštiny, jsou normy kastilského jazyka o mnoho vyspělejší. Ohledně počtu obyvatel, kteří používají daný jazyk, je bezesporu vyšší počet uživatelů kastilštiny než baskičtiny. Kastilština se navíc stává užívaným jazykem i v Navarrském království, které si zachovalo svoji politickou nezávislost na kastilské koruně až do 16. století. Podle těchto čtyř faktorů můžeme jazykem nazvat podle Francisca Morena Fernándeze pouze kromě portugalštiny také kastilštinu a katalánštinu. Kastilština dosáhla ve

---

² MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005. Str. 119.

své době nejvyspělejší normalizace také díky Alfonsi X. a jeho *castellano drecho*, které uspořádalo ortografii a začalo být užívaným jazykem ve vědě a filozofii. Kastilština, i když už za hranicemi středověku, je prvním románským jazykem, který má svoji vlastní gramatiku, vydanou Nebrijem roku 1492. Hlavní důvody, proč se kastilština stala jazykem číslo jedna na Pyrenejském poloostrově jsou například: demografické (faktor vitality), ekonomické (faktor nezávislosti) a kulturní (faktor normy). Demografie: v roce 1348, období černého moru, žily v Kastílii 3 až 4 miliony lidí, zatímco v Aragonii 1 milion a v Navarře 80 tisíc. Ekonomie: Kastílie okupovala pobřeží jak Biskajského zálivu tak i Středozemního moře. Kromě poloostrova obchodovala také se severní Afrikou nebo Itálií a stala se tak mezi ostatními nejbohatší oblastí. Kultura: jasná a ustálená norma kastilského jazyka měla za následek rozvoj literatury, díky níž získala kastilština postupem doby i mezinárodní prestiž, stala se pevným jazykem vlád, dvora, správ a tak lehce pronikala na území sousedních království, kde se používaly jiné jazyky. Oficiální listiny se vydávaly pouze v kastilštině již od doby, kdy se Leon spojil s Kastílií, tedy od r. 1230. Následkem toho je úpadek leónštiny, která se omezila na orální užívání v nepatrných lokalitách Asturie. Expanze kastilštiny na jih je spjata s územní expanzí tohoto království, která byla největší na celém poloostrově.

V Aragonském království se po dobu jeho celé historie mluvilo různými jazyky, ať aragonsky (*aragonés*), katalánsky, v příhraničních oblastech kastilsky, dokonce i arabsky a hebrejsky. Nicméně nikdy nebyla politická vůle ustanovit jeden hlavní jazyk, tak jak tomu bylo například u Alfonse X. v Kastílii, a docílit tak jazykové unifikace. Král se vždy obracel na své poddané v jazyku, který dané situaci nejvíce vyhovoval a tak bylo Aragonsko vícejazyčným královstvím. Aragonsko je téměř od začátku své historie spjata s Katalánskem. Západní hranice však sdílel se stále mocnějším sousedem, Kastílií. V 15. století dochází ke spojení těchto dvou království sňatkem mezi Isabelou Kastilskou a Fernandem Aragonským. Z jazykového pohledu to znamená, že kastilština proniká téměř na všechna aragonská území s výjimkou Pyrenejí a hranic s Katalánskem. Tento sňatek však představoval spíše jakýsi druh unie, kdy každé království si zachovalo své instituce i zvyky a cílem tak bylo si zachovat i vlastní jazykové modality, což se zdárně dařilo až do 18. století.³ Aragonsko však neomezovalo své kontakty jen na Kastilsko. Jeho hranice dosahovaly až ke Středozemnímu moři a tak veškeré ostrovy mezi Pyrenejským a Apeninským poloostrovem bylo pod

---

³MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005. Str. 122.

politickým i jazykovým vlivem Aragonie. Mallorca je dobyta roku 1229, Ibiza r. 1235, Menorca v roce 1288. Muslimské obyvatelstvo na dobytých ostrovech střídají obyvatelé Rosellónu nebo Tarragony.

Navarra je nezávislým královstvím do 16. století, kdy se připojuje ke Kastílii. Dochází tak nejprve k soužití navarské románštiny a kastilštiny, která se postupem času stává majoritním jazykem i této oblasti. Během středověku se v Navarře mluví také baskicky (písemná forma se nepoužívá) jako prostředek komunikace mezi údolími. Nicméně kromě baskičtiny používali obyvatelé i navarskou románštinu, věrni svému bilingvnímu úzu. Tato tradice se zachovala i s nástupem kastilštiny, kdy bilingvismus baskičtina-navarrština byl vystřídán bilingvismem baskičtina-kastilština.

3. 3 Jazyková situace za Habsburků

Dynastie Habsburků ovládá španělský trůn od počátku 16. století do roku 1700. Kastilština se definitivně stává prestižním jazykem jak na domácí scéně, tak i v zahraničí. Hlavním důvodem je vytvoření pevné jazykové normy, která je doprovázena literární tvorbou, která získává ohlas i daleko v zahraničí. Nejvýznamnějšími literárními představiteli jsou Garcilaso de la Vega, Juan de la Cruz, Góngora, Quevedo, Calderón a samozřejmě Lope de Vega a Miguel de Cervantes. Astur-leónština a pyrenejské jazykové varianty jsou téměř zapomenuty a jejich užívání se limituje na několik málo oblastí, které jsou mimo centrum kulturního dění. Zároveň se v tomto období utváří dialektologie španělštiny, kdy jednotlivé jazykové varianty Asturie, Navarry a Aragonie získávají svou vlastní osobitou formu. I proto se začínají používat termíny španělština nebo španělský jazyk, které se střídají s názvy kastilština nebo kastilský jazyk. Politika habsburské dynastie se vyznačuje převážně centralistickým pojetím a to především za vlády Felipa V. Vztahy mezi jednotlivými jazyky jsou podmíněny, jako za každého období, kromě politických zásahů, jejich sociální a geografickou situací.

Katoličtí králové pod záštitou víry sjednocují Pyrenejský poloostrov v boji proti Arabům, nejvýznamnější přidružená království ke kastilské koruně (Aragonie, Katalánsko) si však své zvyky a instituce zachovávají. Nejvýznamnější, největší a nejbohatší oblastí Pyrenejského poloostrova je však Kastílie, což pro jazyk je rozhodující. Koncem 16. století zde žije na 5 900 000 obyvatel, zhruba 74% veškeré španělské populace. Kastilské království zabírá tři čtvrtiny celého poloostrova (vyjma Portugalska)⁴. Tyto fakta, společně již s dříve zmíněnou pevnou normou, vedou k tomu, že kastilština je nejsilnější a nejpoužívanější jazyk na poloostrově. Stává se úředním jazykem a pomalu prosakuje i do exekutivy, soudních a legislativních institucí v Katalánsku, Valencii či na Mallorce. Kastilština se během 17. století užívá při politických i nepolitických debatách, neuniverzitní výuce, je hlavním jazykem nejvýznamnějších šlechtických rodů, na radnicích, při audiencích, ve veřejné správě, atd. Jsou snad jen dvě oblasti, kde tento jazyk prozatím nezískává své dominantní postavení: univerzitní výuka, která probíhala v latině a mezinárodní jednání, při kterých se užívalo také latiny. Výjimku udělal Carlos V., který občas, i přesto že latinsky znal, užíval kastilštiny i v mezinárodní politice a to dokonce i před samotným papežem v Itálii, jak uvádí Joseph Pérez ve své knize Španělsko 16. století (*La España del Siglo XVI*):

Señor obispo, entiéndame si quiere; y no espere de mí otras palabras que de mi lengua española. La cual es tan noble que merece ser sabida y entendida de toda la gente cristiana.⁵

Pevné jazykové normy je docíleno třemi základními prostředky: ortografií, gramatikou a slovníkem. Ve srovnání s ostatními jazyky je v této oblasti kastilština opět nejprogresivnější. Již v roce 1492 má jako první románský jazyk na světě svou gramatiku (Gramatika jazyka kastilského - *Gramática de la Lengua Castellana*), za kterou vděčí Nebrijovi. První portugalská gramatika je vydána až v roce 1536, baskická je publikována v roce 1587, Gramatika mallorského jazyka (*Gramática de lengua mallorquina*) pochází z roku 1835, galicijská z roku 1864⁶. Pevné a vyspělé jazykové normy docílila i katalánština, krom jiného také díky tvorbě Ramóna Llulle.

---

⁴ MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005, s. 129

⁵ PÉREZ, Joseph. *La España del Siglo XVI*. Madrid: Austral, 2001. In Moreno Fernández, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005, s. 131.

⁶ MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005, s. 135

Nebrijovo dílo se neomezuje jen na gramatiku, ale je rozšířeno i na vydání slovníků: *Diccionario latino-español* (*Lexicon ho est Dictionarium ex sermone latino in hispaniensem*, česky: Latinsko-španělský slovník) v roce 1492, který je dokončen o tři roky později svazkem *Vocabulario español-latino* (*Dictionarium hispanicum latinum*, česky: Španělsko-latinský slovník) a v roce 1517 jsou vydána *Reglas de orthographia en la lengua castellana* (Pravidla pravopisu kastilského jazyka). Všimněme si, že i u Nebrijova názvosloví se střídají pojmy španělština (*español*) a kastilština (*castellano*). Gabriel Busa pak překládá Nebrijovo dílo do katalánštiny a roku 1507 tak vzniká *Diccionario latín-catalán y catalán-latín* (Latinsko-katalánský a katalánsko-latinský slovník). První jednojazyčný slovník španělštiny (*Tesoro de la lengua castellana o española*, česky: Poklad kastilského či španělského jazyka) je vydán v Madridu roku 1611 a jejím autorem je Sebastián de Covarrubias.

Jazyková funkce, prestiž, literatura, výuka a pevná norma dělají ze španělštiny během Zlatého věku jazyk, který je o několik tříd výše, než všechny ostatní.

Galicijština a baskičtina

Již během středověku především ve městech, kterými vedla či končila svatojakubská cesta, je postupně galicijština nahrazována kastilským jazykem, který se stává dominantním na úřadech a soudech. Příchodem šlechty, knězů, inkvizitorů a úředníků z Kastílie se galicijština v písemné podobě téměř vytrácí. Od šestnáctého století do počátku století devatenáctého tak v písemné formě prakticky neexistuje. V orální podobě je převážně zachována mezi vesnickým obyvatelstvem a námořníky.

Na rozdíl od navarské románštiny, která byla postupně vstřebána kastilštinou ještě před připojením Navarry ke kastilské koruně, se baskičtina udržela jako živý jazyk a to především v ústní formě. Navíc již roku 1545 se objevuje první písemné moderní svědectví tohoto jazyka: *Linguae Vasconum Primitiva* (Původní baskický jazyk). Jedná se o první knihu (knihu

verší), která je celá vydána v baskičtině. O sto let později, v roce 1653 vydává Rafael Micoleta *Modo breve para aprender la lengua vizcaína* (Jak se rychle naučit baskicky). I během tohoto období se udržuje silný, pro tuto oblast již naprosto běžný, bilingvismus.

Katalánština

Jediným pyrenejským jazykem (kromě portugalštiny), který znatelně odolával rozšiřujícímu se vlivu kastilštiny byla nepochybně katalánština. Nicméně i ta od doby, kdy se Aragonie spojila s Kastilií, je postupně nahrazována kastilštinou téměř ve všech oblastech: na královských dvorech, v literatuře, v divadle, atd.. Na úřadech i na univerzitách je katalánský jazyk v Katalánsku z velké části zachován až do 18. století a navíc je propagován díly katalánsky píšících intelektuálů jako byl v 13. století např. Llull. Na území Valencie je aristokracie zcela pokastilštěna a oficiální dokumenty se od roku 1576 publikují výhradně v kastilštině. Během 16. a 17. století katalánští spisovatelé vydávají svá díla v katalánštině, která následně překládají do kastilštiny. Valencijští spisovatelé zhruba od roku 1500 publikují již výhradně v kastilštině. Důvod, proč většina knih byla publikována ve španělském jazyce je, že španělština byla jazykem královského dvora a šlechty (a právě tato sociální skupina četla nejvíce) a také proto, že katalánsky mluvilo o mnohem menší procento populace, než španělsky. Z těchto důvodů je písemné užívání vlastních jazyků v Katalánsku a Valencii značně redukováno, což vede k tomu, že ústní forma mezi těmito dvěma jazyky se začíná stále více odlišovat. Následně jsou tyto jazykové rozdíly během 15., 16. a 17. století převedeny i do písemné (i když redukované) podoby. Podle Comase Pujola se tvrdilo, že valencijská próza byla víc propracovaná a vyumělkovaná než katalánská a že blíže k latině měla valencijská než katalánština⁷.

Jsou dochovány i písemné materiály, které svědčí o averzi vůči převaze kastilského jazyka nad valencijskou na valencijském území, jako je například názor duchovního Josepha Rostoja, který tvrdí, že:

---

⁷ COMAS PUJOL, Antoni. La cultura catalana en la época del Barroco. Madrid: Espasa Calpe, 1986. In Moreno Fernández, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005.

*Si algun ressabut dirà
per què en castellà no escric,
dic jo que, d'aquella llengua,
sols me valc per a mentir.*⁸

V aránském údolí na území dnešního Katalánska se aktivně užívá aránská řeč (*aranés*), varianta okcitánštiny.

3. 4 Jazyková politika za Bourbonů

Období 18. a 19. století je charakteristické dvěma protichůdnými směry. První století vlády Bourbonů na španělském trůnu se vyznačuje pevným centralismem exportovaným z Francie. Konvergence 18. století ve všech oblastech sociálně-kulturního dění a tudíž i v jazyce je proud, který vzniká a je řízen ze shora. V 19. století, v politicky napjatém období, dochází k separačním tendencím. Sociolingvistická různorodost tohoto století je fenomén, který vzniká naopak u nižších tříd a je tedy sociálním hnutím.

Osmnácté století

Bourbonská politika se může charakterizovat dvěma slovy: unifikace a centralizace. Domínguez Ortiz novou politickou situaci vysvětluje následovně:

El nuevo rostro de España no sólo se caracterizó por una reorganización administrativa de tipo centralista (en la que Vasconia, fuerista, fue una excepción), sino por una real unidad que

---

⁸ MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005, s. 149.

aclaró las seculares ambigüedades que se escondían bajo las palabras nación, estado, monarquía, imperio.⁹

V období 1707 až 1716 vstupují v platnost nová legislativní opatření známá jako *decretos de Nueva Planta*, které téměř zcela ruší právní uspořádání Koruny aragónské a zavádějí unifikační a centralistickou strukturu, která je založena na kastilském modelu. Následkem toho zanikají tradiční politické, administrativní, soudní instituce v Aragonii, Valencii, Katalánsku a Baleárech. I když ani jeden z těchto dekretů expresivně nezmiňuje otázku jazyka (např. aby kastilština byla ustanovena oficiálním jazykem na všech územích španělské koruny, nebo bylo vydáno omezení používat jiné španělské jazyky než je kastilština), přesto měly některé z nich jasný dopad na jazykovou situaci na poloostrově. Například zrušení národních hranic mezi jednotlivými regiony způsobilo velkou migraci mezi obyvatelstvem za obchodem a zároveň se dostali do blízkého kontaktu obyvatelé, kteří používali různé jazyky či jejich různé modality. Nový proud na jazykové úrovni byl zaměřen především na katalánsky mluvící oblasti, výslovně pak na Katalánsko. Roku 1716 byl například vydán dekret, který se týkal výhradně jen Katalánska a v kterém se přikazovalo, aby případy Královské audience v Barceloně byly projednávány pouze v kastilštině. Tento druh politiky měl jednoznačný cíl: jelikož státní instituce v celém státě byly jednotné a jediné, pak veškeré případy musely být vykonávány jedním jazykem, společným pro všechny oblasti. Za tento jazyk je samozřejmě vybrána kastilština. Nahrazení katalánštiny ve všech oblastech administrativy, na soudech, ve výuce i při bohoslužbách za kastilštinu bylo odůvodňováno jak praktickými argumenty (např. že se jedná o jazyk, kterému rozumí každý soudce, který může pocházet z různých oblastí Španělska) tak i argumenty politickými. Z politického hlediska se jednalo o jednoznačný záměr, proč katalánštinu vystřídat kastilštinou. Cílem Madridu bylo ovládnout veškeré katalánské instituce, především pak Královskou audienci v Barceloně prostřednictvím svých věrných zástupců. Tyto osoby pocházely z hlavního města a společně s Katalánci měly realizovat plán vlády. Aby bylo dosaženo politické kontroly nad těmito institucemi, bylo zapotřebí instalovat jako administrativní jazyk španělštinu.

---

⁹DOMÍNGUEZ ORTIZ, Antonio. *España, tres milenios de historia*. Madrid: Marcial Pons, 2001. In Moreno Fernández, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005

Zásadní zlom ve španělské jazykové legislativě představuje Královská listina (*Real Cédula*) vydaná roku 1768 Carlosem III, která ve svém sedmém článku ustanovuje kastilštinu jako vyučovací jazyk:

Finalmente mando, que la enseñanza de Primeras Letras, Latinidad, y Retórica se hagan en lengua castellana generalmente, dondequiera que no se practique, cuidando de su cumplimiento las Audiencias y Justicias respectivas, recomendándose también por el Mi Consejo a los Diocesanos, Universidades y Superiores Regulares para su exacta observancia y diligencia en extender el idioma general de la Nación para su mayor armonía y enlace recíproco.¹⁰

Tímto rozhodnutím přestává být latina vyučovacím jazykem a zároveň je španělština ustanovena jako jediný jazyk, který se musí povinně užívat při výuce ve všech oblastech Španělska. Zároveň je nepřímě nařízeno, aby byla španělština jediným užívaným jazykem i v ostatních sférách. O třináct let později je Carlosem III. zavedena povinná školní docházka a de facto tak zřízena povinnost pro všechny se učit španělsky. Královská listina z roku 1768 je roku 1836 rozšířena o rozhodnutí nahradit latinu španělským jazykem i na středních školách a univerzitách, jelikož vyučovací jazyk má být jazykem národním a tím je pouze španělština (kastilština).

Nebylo náhodou, že politika podporující jazykovou jednotu vzniká či je dovršena právě v období, kdy osvícenství obhájí myšlenku „španělského národa“ a kdy vznikají národní symboly jako hymna roku 1770 (melodie královského pochodu), španělská vlajka roku 1785, která vychází z vlajky aragonské, atd. Tento druh politiky vychází z francouzského vzoru, který je propagován již od 17. století a vrcholí počátkem následujícího století, kdy Ludvík XIV. zakazuje používání katalánštiny v regionu, který se nazýval Severní Katalánsko i v ostatních katalánsky mluvících oblastech Francie.

---

¹⁰ MARÍ MAYANS, Isidor. *Conocer la lengua y la cultura catalanas*. Palma de Mallorca: Lull, 1993. In Moreno Fernández, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005, s. 171.

Tento druh politiky má za následek, že ve Španělsku počátkem 19. století asi 80% procent veškeré populace (zhruba 12 milionů obyvatel) umí a užívá španělský jazyk.¹¹

V osmnáctém století je založena také *La Real Academia Española* (Španělská královská akademie), která má za úkol dbát o kastilský jazyk. Prostřednictvím této instituce je vydána řada publikací, mezi nejvýznamnější patří Slovník kastilského jazyka (*Diccionario de la Lengua castellana*) známý jako *Diccionario de Autoridades* a Gramatika jazyka kastilského (*Gramática de la Lengua Castellna*) publikována roku 1771.

Devatenácté století

Devatenácté století je století ústav. Avšak ani v jedné z nich nenalezneme zmínku o jazykové situaci ve státě. O jazyku se nezmiňuje ústava z roku 1808, ani ústava z Cádizu z roku 1812, která pro vývoj ostatních ústav bude v budoucnu rozhodující. Stejně se tak k jazykové situaci ve státě staví i ústavy z roku 1837 a 1845 za dob vlády Isabely II. To nás vede k zamyšlení, jaké jsou příčiny nezájmu zakomponovat jazykovou otázku do ústav. Důvod může být prostý. I když na jedno století je vydáno dostatečné množství ústav, stále se nacházíme v období, kdy se ústavy teprve začínají tvořit a oficialita jazyků není pravděpodobně považována za téma dostatečně významné na to, aby byla zakomponována do zákonů. Společný jazyk pro všechny oblasti Španělska je považován za všeobecnou shodu, kterou není třeba uzákonit v ústavě.

Jazyková situace v jednotlivých regionech Galicie, Baskicka, Navarry a Katalánska v 19. století vychází z rozdílných historických a sociálních okolností, nicméně z politického a socioekonomického hlediska můžeme situaci v těchto oblastech definovat jako společnou. Na všech územích dochází prostřednictvím šlechty, povinné školní docházky, úřadů, obyvatel měst a obchodu k majoritnímu užívání španělštiny nad místními jazyky. Vyšší společenské vrstvy mluví převážně španělsky, zatímco nižší třídy, především vesnické obyvatelstvo,

---

¹¹ GONZÁLEZ OLLÉ, Fernando. Tradicionalistas y progresistas ante la diversidad idiomática de España. In *Lenguas de España. Lenguas de Europa*. Madrid: Fundación Cánovas del Castillo, 1994.

udržují galicijštinu, baskičtinu a katalánštinu v živé podobě. Je pravděpodobné, že střední vrstvy mohly používat oba jazyky, podle situace a společenského postavení. Tento jev se nazývá diglosie, kdy jeden jazyk plní uvnitř společenství vyšší a prestižní funkce, zatímco druhý jazyk plní funkce rodinné a neformální komunikace. Jinými slovy se jedná o ovládání a používání dvou jazyků s odlišnou sociální a kulturní funkcí na jediném území.

Hlavním rozdílem mezi španělštinou a ostatními jazyky ve státě spočíval v tom, že španělský jazyk prošel normativním procesem a modernizací, což dovolovalo jeho užívání ve všech oblastech vědy, kultury, literatury, politiky, atd.

Galicie

Důležitým faktorem pro Galicii je fakt, že tento region neprošel silnou imigrační vlnou ani silnou industrializací jako například Katalánsko v druhé polovině 19. století. Proto se galicijština bez jakýkoli obtíží udržuje ve vesnických oblastech a ve městech převládá španělština. Dalším důležitým faktorem je, že během své dlouhé historie se geografie tohoto jazyka nezmenšila, zřejmě také z důvodu, že okolní jazyky jako leónština a asturština byly velice slabé, aby galicijštinu jakýmkoli způsobem ovlivnily či zmenšily její pole působnosti. Tento vliv na galicijský jazyk měla pouze kastilština, částečně portugalština.

Baskicko a Navarra

Během 18. století začíná baskický jazyk ustupovat z jihu álavské oblasti více na sever a také z oblasti dnešní Navarry. Tento jev pokračuje i v 19. století. Stejně jako v ostatních oblastech i na tomto území se baskičtina pomalu vytrácí z měst, jako např. z Pamplony a Bilbaa a její užívání se limituje především na vesnické oblasti. K ústupu tohoto jazyka také dochází z důvodu, že baskická buržoazie byla velmi početná a protože buržoazie patřila ke středním až

vyšším vrstvám společnosti, preferovala španělštinu před baskičtinou. Dále v období 1876 až 1914 dochází k masité imigrační vlně z Kastílie, kdy se Baskicko začíná silně industrializovat. A protože se jedná o dva naprosto odlišné jazyky, dá se stěží předpokládat, že by se nově příchozí obyvatelé učili baskicky.

Katalánsko a Valencie

Katalánština byla jediným jazykem španělského státu, kromě kastilštiny, která si do 19. století udržela i svou písemnou podobu. K uplatňování Královské listiny Carlose III. a jednotlivých norem docházelo velmi pomalu a tak se katalánština na počátku devatenáctého století v Katalánsku ještě používala v notářství, účetnictví, obchodní korespondenci a dokonce i ve školství.

V 19. století rapidně roste počet obyvatel jak v Katalánsku, tak i ve Valencii. Tento růst je způsoben především průmyslovou revolucí a následně s tím spjatou silnou imigrační vlnou španělsky mluvících obyvatel do Katalánska a Valencie. Tento velký nárůst obyvatel (výhradně mluvících španělsky) měl za následek útlum katalánštiny. Z druhé strany tu dochází k opačnému fenoménu než v Galicii a Baskicku. Katalánská buržoazie byla v porovnání s ostatními částmi Španělska velmi početná, nicméně užívání svého jazyka (katalánštiny) se zcela nevzdala.

Od 16. století je kastilština jazyk, který koruna užívá (ať přímo či prostřednictvím svých jednotlivých institucí) v komunikaci se svými podřízenými (státními úředníky), což má za následek, že během 17. století se ostatní jazyky (galicijština, baskičtina, katalánština) z úřadů a politiky pomalu vytrácejí a od 18. století se mluví a píše (až na výjimky v Katalánsku) ve státní sféře výhradně španělsky. Do jaké míry se na rozšiřování španělštiny jak na úřadech tak i v běžné denní komunikaci podíleli samotní občané by bylo tématem pro dlouhou diskusi. Pravdou je, že v některých oblastech se užívání španělštiny rozšiřuje rychleji a snadněji než

v jiných, k čemuž je zapotřebí vůle jak místních státních úředníků tak především samotných občanů.

Devatenácté století je nejen stoletím ústav, ale i silícím nacionalismem v jednotlivých regionech státu. V případě, že jakýkoli jazyk nemá široké pole působnosti, svou pevnou základnu vlastní literatury a normy, nemůže být pozitivně vnímán ani svými vlastními uživateli. Tento stav se v 19. století rozhodli změnit někteří intelektuálové prostřednictvím obhajob jednotlivých jazyků na španělském území. Velké odezvy se dostalo v Katalánsku Baldirimu Reixacovi za knihu *Instruccions per l' ensenyança de minyons*, v které obhajuje důležitost naučit se svůj mateřský jazyk (katalánštinu), než člověk přistoupí k ostatním jazykům. Gaspar Melchor de Jovellanos obhajuje ve své knize *Memoria sobre educación pública* výuku mateřského jazyka. Nejvýznamnějším obhájcem galicijštiny byl Martín Sarmiento, který vydal např. *Sobre el origen de la lengua gallega* a z Baskicka jmenujme Manuela de Larramendiho za svou knihu *De la antigüedad y universalidad del bascuence en España* již z roku 1728.

Koncem 19. století zažívá Galicie kulturní a jazykovou renesanci svého jazyka, zároveň je však pod vlivem silné emigrační vlny způsobené ekonomickou krizí a průmyslovou revolucí. Madrid, Katalánsko a Baskicko jsou naopak střediska, která díky industrializaci bohatnou. Zároveň z tohoto důvodu čelí silným imigračním vlnám z venkova a z chudých oblastí státu. Na příliv nových obyvatel Katalánsko reaguje svou tradiční kulturou a zrodem politického nacionalismu jehož důsledkem byl například návrh Regionální katalánské ligy (*Lliga Regionalista de Catalunya*) na svobodné užívání katalánštiny na celém katalánském území.

3. 5 Dvacáté století

V prvních dvou desetiletích dvacátého století vznikají vedle již existující Španělské královské akademie i ostatní instituce na podporu galicijského, katalánského a baskického jazyka. Akademie galicijského jazyka (*Academia da Lingua Galega*) je založena roku 1905 (díky

silné emigraci) v Havaně. Roku 1907 se zakládá Institut katalánských studií (*Institut d'Estudis Catalans*) za účelem vědeckého výzkumu a podpory katalánské kultury a jazyka. Královská akademie baskického jazyka (*Euskaltzaindia*) vzniká roku 1919. Všechny tyto akademie jsou založeny za účelem vytvořit pevné normy svých jazyků, které by umožnily jejich modernizaci a postupné užívání v celé společnosti. Aby byla vytvořena norma jazyka, bylo zapotřebí vybrat takový druh, který by mohl být užíván na celém území ve všech oborech administrativy, školství, atd. K tomu bylo také zapotřebí vypracovat gramatiku, pravopis a slovník, tři stěžejní body pro normalizaci jazyka. Katalánština byla prvním jazykem, který disponoval vypracovanou gramatikou, ortografií i slovníkem. Předstih před ostatními jazyky spočíval především v tom, že psaná forma katalánštiny nikdy nevymizela a užívala se v různých oborech jako např. v právu, historii, administrativě a také, což je nejdůležitější, v literatuře. Barcelonský druh katalánštiny, který byl užíván v té nejvýchodnější části katalánsky hovořících oblastí a který se nejvíce lišil s valencijskou a baleárskou variantou, byl vybrán jako společný a sjednocující. To může být důvod, proč někteří valencijské jazykové představitelé odmítají nazývat jazyk používaný v autonomní komunitě Valencie katalánštinou a upřednostňují název valencijsčina a vydávají ho za samostatný, na katalánštině nezávislý jazyk. Situace v Galicii byla komplikovanější. K dosažení normy bylo zapotřebí především ustanovit jasnou a společnou ortografii galicijského jazyka. Galicijsčina se však udržovala především v orální podobě, zatímco písemná forma byla nejprve v latině a později v kastilštině. Existovaly dva protichůdné návrhy na ztvárnění galicijské ortografie. První měl vycházet z portugalské ortografie a druhý z vlastní tvorby, která by byla často podobná i identická s kastilskou a to již z důvodu, že v písemné formě se užívalo po několik století jazyka španělského. Tyto dva odlišné návrhy vyvolaly řadu diskuzí a samotná normalizace galicijského jazyka se protáhla až do osmdesátých let dvacátého století, kdy byla upřednostněna samostatná galicijská varianta před portugalskou. *Diccionario da Lingua Galega* (Slovník galicijského jazyka) je publikován až v devadesátých letech, nicméně oficiální gramatikou galicijsčina do konce 20. století nedisponovala. Baskický jazyk na své minimální literární tradici z 18. a 19. století jen těžko mohl stavět. Situace byla dále komplikována řadou dialektů tohoto jazyka (*vizcaíno*, *guipuzcoano*, *labortano*, *spletino*, atd.). Nakonec po řadě návrhů zvítězila varianta dialektu *guipuzcoano*, která posloužila k nové pravopisné podobě baskického jazyka.

Vývoj španělských jazyků na Pyrenejském poloostrově je na počátku 20. století ovlivňován četnými faktory jako je demografie, migrace, ekonomie, nová technologie a politika. Díky nové technologii (např. novým prostředkům komunikace, dopravním prostředkům, atd.) jsou jazyky a dialekty v užším kontaktu než kdykoli předtím.

4. Historie jazykové politiky Španělska

Prvním politickým zásahem do španělského jazyka můžeme považovat rozhodnutí Alfonse X. Učeného, který zvolil za normu psaného jazyka mezi ostatními „*el castellano drecho*“ a dal tak podobu středověké španělštině. Roku 1492 vydává jazykovědec Nebrija Gramatiku španělského jazyka a královna Isabela I. ji schválí za normu, která bude platit další dvě století. 3. října roku 1714 zakládá Filip V. Španělskou královskou akademii (*Real Academia Española*) za účelem kultivace a upevňování výrazů a slov španělského jazyka v jejich nejvyšší kvalitě, eleganci a čistotě. 25. dubna roku 1844 královna Isabel II. vydává Královské nařízení o zavedení jednotného španělského pravopisu do španělských škol, který vypracovala Španělská královská akademie. Poprvé je španělština (kastilština) ustanovena oficiálním jazykem Španělska v ústavě z roku 1931 a podruhé roku 1978.

4. 1 Tradicionalismus x progresismus

Jazyk jako politický prostředek má svou dlouhodobou historii. Dvacáté století v tomto smyslu představuje naprostou revoluci: je přijato velké množství rozhodnutí, nařízení a zákonů. Španělsko může být velmi názorným dokladem této skutečnosti.

Bouřlivý vývoj jazykové politiky ve Španělsku dvacátého století se obvykle vysvětluje širšími společensko-filozofickými souvislostmi. González Ollé¹² mluví o vlivu dvou hlavních ideových postojů, vzniklých již mnohem dříve: tradicionalismu a progresismu. Během 18., 19. a počátkem 20. století nachází jazyková různorodost podporu u tradicionalistů a progresisté naopak bojují za jazykovou jednotu Španělska. Unifikační progresismus tehdejší doby zasahuje jazykovou politiku ve Francii již v 18. století, ve Španělsku tento směr razí král Carlos III. svou Královskou listinou na podporu společného užívání španělštiny ve Španělsku a Americe. Tento postoj pochází z myšlenek Francouzské revoluce a na počátku dvacátého století se stává doménou levicového myšlení. Proto není překvapující, že se španělská levice v prvních desetiletích dvacátého století přiklání k jazykové jednotě ve Španělsku. V duchu tohoto progresismu se na počátku dvacátého století vydávají jednotlivá nařízení a zákony, jako např.: Královské dekrety o výuce katechismu v roce 1902 nebo o povinnosti používat španělštinu v místních a regionálních sdruženích z roku 1923 či o rok později nařízení o používání španělštiny na lécích. Za vůdčí a sjednocující jazyk považuje španělštinu i představitel diktátorského umírněného režimu první poloviny 20. století, generál Primo de Rivera, aniž by na rozdíl od Franca popíral existenci ostatních jazyků ve Španělsku:

El catalán, como el vasco, el valenciano y el gallego son lenguas vernáculas y son idiomas literarios. En el primer sentido tienen su campo en casa; en el segundo, un valor filológico y etimológico [...] Pero sobre todos ellos el castellano [...] ha de ser obligatoria base de formación espiritual y ciudadana.¹³

Všimněme si, že i Primo de Rivera používá výraz kastilština (*castellano*) místo druhého, často používaného, označení španělština (*español*).

---

¹² GONZÁLEZ OLLÉ, Fernando. Tradicionalistas y progresistas ante la diversidad idiomática de España. In *Lenguas de España. Lenguas de Europa*. Madrid: Fundación Cánovas del Castillo, 1994.

¹³ MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005.

4. 2 Ústava r. 1931

Ústava z roku 1931 je revolučním ústavním textem v dějinách Španělska, z jazykového hlediska je to především proto, že je to poprvé, kdy se explicitně v právním textu uvádí existence oficiálního jazyka státu, za který je označena kastilština:

Art. 4. El castellano es el idioma oficial de la República. Todo español tiene obligación de saberlo y derecho de usarlo, sin perjuicio de los derechos que las leyes del Estado reconozcan a las lenguas de las provincias o regiones. Salvo lo que se disponga en leyes especiales, a nadie se le podrá exigir el conocimiento ni el uso de ninguna lengua regional.¹⁴

Španělština (*el castellano*) se stává povinným předmětem na školách. Povinně je označena španělština (*el castellano*) i za vyučovací jazyk:

Las regiones autónomas podrán organizar la enseñanza en sus lenguas respectivas, de acuerdo con las facultades que se concedan en sus Estatutos. Es obligatorio el estudio de la lengua castellana, y ésta se usará también como instrumento de enseñanza en todos los Centros de instrucción primaria y secundaria de las regiones autónomas. El Estado podrá mantener o crear en ellas instituciones docentes de todos los grados en el idioma oficial de la República.¹⁵

Konstituce z roku 1931 je první ústavou, která jasně věnuje pozornost jazykové situaci ve Španělsku a oficiálně připouští i existenci dalších jazyků. Tyto jazyky mají občané právo znát, ne však povinnost je používat¹⁶. I když je španělština hlavním vyučovacím jazykem na školách a každý má povinnost jej studovat, možnost výuky v tzv. regionálních jazycích ústava připouští a neoznačuje tento krok za nezákonný. Politika španělského státu tak nabírá „progresivní“ směr ve prospěch jednoty. Kastilština je vybrána a označena za unifikační jazyk

---

¹⁴ MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005, s. 226.

¹⁵ Ibid., s. 226.

¹⁶ Srovnáme-li toto znění s textem autonomní katalánské ústavy z roku 2006, vidíme značný rozdíl

celého Španělska také proto, že právě v kastilštině byla napsána ta největší literární díla tohoto státu (Miguel de Cervantes, Quevedo, Góngora, atd.) a také proto, že právě Kastílie byla unifikačním prvkem Španělska během Reconquisty. Proč se oficiální jazyk v ústavě nazýval kastilština a ne španělština objasníme později. Jednotnost a jeden společný jazyk pro celý stát jsou hlavními principy tehdejších intelektuálních kruhů, na kterých se zakládá text ústavy z roku 1931. Proti progresivní politice, která si však zachovávala liberální prvky jasným uznáním kulturní různorodosti ve Španělsku, se jasně staví tehdejší tradicionalisté se svým regionálním nacionalismem. Filozofie tradicionalistů se v první polovině dvacátého století zakládá na různorodosti kulturní i jazykové.

4. 3 Frankův režim

Na konci první poloviny 20. století dochází k záměně označení jednotlivých ideových proudů. Za tradicionalisty jsou označováni nyní ti, kdo prosazují a obhajují existenci jednoho společného jazyka a progresisté podporují jazykovou (a jinou) různorodost. K tomuto obratu v názvosloví jednotlivých proudů zřejmě přispěla Frankova diktatura založená na tradičních hodnotách. Frankův tradicionalismus je inteligencí odmítnut a především pak během diktatury zanikají jednotlivé autonomní provincie a regiony, jejichž vlastní kultury jsou popírány a označovány pouze za folklórní prvky jednotného centralisticky vedeného Španělska. Ostatní jazyky jsou označeny za pouhé dialekty jediného existujícího jazyka. Oslabení práv a vlivu jednotlivých regionů a provincií tak unikl pouze Madrid jako centrum vládní moci.

I když se Franco rozhodl pro „národní jednotu“ s užíváním jediného jazyka, španělského, a platnost ústavy z roku 1931 byla zrušena, nebyl vydán žádný zákon, který by jakýmkoli způsobem vyjadřoval postoj vlády k nové jazykové situaci ve státě. Žádnou zmínku o jazyce nenalezneme v „*Ley Constitutiva de Las Cortes*“ z roku 1942, ani v „*Ley de Principios del Movimiento Nacional*“ z roku 1958, ani v „*Leyes Fundamentales del Reino*“ z roku 1967 ani v „*Ley Orgánica del Estado*“ z téhož roku.¹⁷

---

¹⁷ MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005.

I přesto byla jazyková situace v diktátorském Španělsku zřejmá, ať už díky populistickým sloganům, jako např.: “*Si eres español, habla la lengua del imperio*”¹⁸ nebo díky jednotlivým nařízením, jako např. z roku 1938 o povinném podpisu ve španělském jazyce v občanském registru či nařízení z roku 1940 o povinném používání španělštiny pro úředníky nebo jednotlivé normy, které přikazovaly, aby filmové dialogy byly vedeny výhradně v kastilštině a dialekty ve filmech byly vypouštěny. I bez ústavních změn byla jediným jazykem tehdejšího Španělska kastilština a ostatní jazyky, jejichž existenci přiznávala minulá ústava z roku 1931, po oficiální stránce zanikly.

Zajímavý postoj během Frankovy diktatury zaujala katolická církev. Církev po dlouhou dobu spíše zastávala konzervativní názor v používání jednotlivých jazyků podle regionů, to znamená, že se stavěla spíše k jazykové různorodosti. Během diktatury vzrostl opět její vliv a je jakousi pomocnou rukou režimu. Je proto logické, že začíná prosazovat unitárnost i na jazykové rovině. To však ne zcela platí pro církev působící v “bilingvních oblastech” Katalánska, Galicie a především pak Baskicka. V Baskicku se značná část katolické církve postavila proti Frankovu režimu a prosazuje baskickou kulturu a baskičtinu prostřednictvím tzv. *ikastolas*, škol, kde se vyučovala baskičtina. V roce 1970 navštěvovalo ikastolas 12 000 žáků.

5. Současná jazyková situace a politika ve Španělsku

Roku 1975 umírá generál Franco a vlády se ujímá jím vybraný král Juan Carlos. O tři roky později je vydána nová španělská ústava a Španělsko přechází od totalitního režimu k systému založenému na demokratických principech.

---

¹⁸ Jestli jsi Španěl, mluv jazykem své říše. MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005.

Diktátorský centralismus je nahrazen parlamentní monarchií, kdy ústava ve svém druhém článku přiznává a garantuje národům a regionům právo na autonomii:

Článek II

La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación española, patria común e indivisible de todos los españoles, y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas.¹⁹

Vzniku této ústavy předcházely první všeobecné volby ve Španělsku od roku 1936, které se konaly 15. června roku 1977. Vítězi voleb se stali Suarézovi centristé (UCD), druhá skončila PSOE. Díky Suarézovým politickým a taktickým schopnostem je v říjnu 1978 schválen plénem sněmovny a senátu text nové španělské ústavy. Občané v referendu o nové ústavě, konané v prosinci téhož roku, pak vyjádřili základnímu kodexu definitivní souhlas. Ústavou z roku 1978 se tak Španělsko stává liberálně demokratickou konstituční monarchií a článek 2 představuje zcela novou koncepci struktury státu založenou na systému „národních“ a „regionálních“ autonomií. Současně byl schválen ústavní rámec, který přiznává historické, kulturní a jazykové práva Baskicka, Katalánska a Galicie.

V období 1979 až 1982 jsou schváleny autonomní statuty jednotlivých autonomních komunit a krátce nato jsou vypracovány tzv. zákony o jazykové normalizaci (*Normalización lingüística*), které se stávají politickými a sociálními prostředky první třídy. Zákon o normalizaci baskického jazyka (*Ley de normalización del euskera*) je schválen roku 1982, roku 1983 vchází v platnost Zákon o jazykové normalizaci v Katalánsku (*Ley de normalización lingüística de Cataluña*), zákon o jazykové normalizaci v Galicii (*Ley de normalización lingüística de Galicia*) a Zákon o užívání a výuce valencijského jazyka (*Ley sobre uso y enseñanza del valenciano*). Zákon o jazykové normalizaci na Baleárských ostrovech (*Ley de normalización lingüística de las Islas Baleares*) je platný od roku 1986.

---

¹⁹ Španělská ústava z roku 1978: *Constitución española* [online]. Posl. úpravy 2003 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.constitucion.es/>>.

Výsledky všeobecných voleb 15. června 1977

a) poslanecká sněmovna

Strana	Počet mandátů
Unión de Centro Democrático (UCD)	165
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	103
Alianza Popular (AP)	16
Partido Comunista de España (PCE)	12
Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)	15
Partido Socialista Popular - Unidad Socialista (PSP-US)	6
Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC)	8
Pacte Democràtic per Catalunya (PDC)	11
Partido Nacionalista Vasco (PNV)	8
Coalición Electoral Unió del Centre i la Democràcia Cristiana de Catalunya (UDC-CD)	2
Esquerra de Catalunya - Front Electoral Democràtic (EC-FED)	1
Candidatura Independent del Centre (CIC)	2
Euskadiko Ezquerria - Izquierda de Euskadi (EE-IE)	1
Celkem	350

b) senát

Strana	Počet senátorů
Unión de Centro Democrático (UCD)	106
Partido Socialista Obrero Español (PSOE)	35
Por un Senado Democrático	11
Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)	12
Agrupación de electores Frente Autonómico	7
Senadores para la Democracia	3
Partido Socialista Popular - Unidad Socialista (PSP-US)	2
Alianza Popular	2
Asamblea Mejorera	1
Ostatní	28
Celkem	207

Zdroj: Oficiální internetové stránky španělské poslanecké sněmovny
(<http://www.congreso.es/constitucion/index.htm>)

5. 1 Současné nejvýznamnější politické strany:

PSOE - Španělská sociálně demokratická strana (Partido Socialista Obrero Español)

Jedna z nejstarších politických stran ve Španělsku, založená roku 1879. Mezi nejvýznamnější představitele této strany patří Felipe González, který byl předsedou španělské vlády od roku 1982 až do roku 1996. Během tohoto vládního období dosáhlo Španělsko silného ekonomického růstu a stalo se členem dnešní Evropské unie. Volby v roce 1996 vyhrála opoziční Lidová strana, k čemuž přispěly i korupční aféry sociálních demokratů. V současné době je Španělská sociálně demokratická strana opět vládní stranou, jejím předsedou je José Luis Rodríguez Zapatero, který přistoupil na vyjednávání o posilování autonomií některých komunit ve Španělsku.

PP – Lidová strana (Partido Popular)

Lidová strana byla založena roku 1989. Předchůdcem této strany byla Lidová aliance (*Alianza Popular – AP*), která se skládala z bývalých politiků Frankova režimu, a ve volbách v roce 1977 získala v poslanecké sněmovně pouhých 16 křesel. V roce 1979 již vystupovala pod názvem Demokratická koalice (*Coalición Democrática – CD*), avšak ve volbách v témže roce získala ještě méně procent než v roce 1977. V roce 1982 vytvořila Lidová aliance koalici s některými stranami bývalé Unie demokratického středu pod názvem Lidová koalice, která se ve volbách v roce 1982 stala nejsilnější opoziční stranou Španělské sociální demokracie. V roce 1986 vystupuje Lidová koalice proti vstupu do NATO. Téhož roku utrpěla v autonomních volbách v Baskicku silnou porážku a její tehdejší předseda Manuel Fraga odstoupil z čela strany. Následně se strana dostává do krize. V roce 1990 se předsedou strany stává José María Aznar, který o šest let později dovede stranu pod názvem Lidová strana (*Partido Popular*) k vítězství ve volbách a stane se předsedou vlády, jímž je až do roku 2004. První volební období je ve znamení reforem, neboť se země nacházela v ekonomické krizi, k níž významně přispěly korupční skandály sociálních demokratů. Pro druhé období je charakteristický ekonomický růst, ale zároveň nepopulární kroky v oblastech týkajících se pracovní reformy a rozhodnutí se aktivně účastnit války v Iráku.

5. 2 Ústava r. 1978

Tato ústava navazuje na předchozí ústavu z roku 1931. Z jazykového hlediska tak dochází opět k liberalizaci, což je patrné hned z preambule:

Proteger a todos los españoles y pueblos de España en el ejercicio de los derechos humanos, sus culturas y tradiciones, lenguas e instituciones.²⁰

Text ústavy byl vydán i ve všech minoritních jazycích, tedy v katalánštině, galicijštině a baskičtině. I tento dokument uvádí španělský jazyk (taktéž pod názvem kastilština) jako společný pro celé Španělsko.

Článek III

1. El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.²¹

Mnohojazyčnost ve státě zaručují odstavce 2 a 3:

Článek III

2. Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos.

3. La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección.²²

---

²⁰ *Constitución española* [online]. Posl. úpravy 2003 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.constitucion.es/>>.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

Jinými slovy, každá autonomní oblast se podle svého uvážení (autonomního statutu) může rozhodnout, zda její jazyk bude na jejím území kromě španělštiny také oficiální. Tohoto práva využilo do současné doby pět autonomních oblastí: Baskicko (r. 1979), Galicie (1981), Katalánsko (roku 1979), Valencie (1982) a Baleárské ostrovy (1983)²³. Španělsko je proto vícejazyčnou zemí, kde existují čtyři oficiální jazyky: španělština (společná a povinná pro celé španělské království), katalánština (společně se španělštinou podle nové katalánské ústavy z roku 2006 povinná pro všechny občany Katalánska, Valencie a Baleárských ostrovů), baskičtina (společně se španělštinou oficiální jazyk Baskicka) a galicijština (společně se španělštinou oficiální jazyk Galicie).

Ve třetím článku španělské ústavy je však explicitně jmenován jen jediný jazyk: španělština (kastilština). Ostatní jazyky (třetí článek, odstavec dva) vyjmenovány ani vyčísleny nejsou a to z praktického důvodu: na každé autonomní oblasti záleží, zda svůj jazyk zvolí - spolu s kastilštinou – za oficiální, proto počet oficiálních jazyků se může měnit. V případě, že by byl počet oficiálních jazyků ve španělské ústavě vyčíslen a vyjmenován, pak by byl vznik nového oficiálního jazyka protiústavní, neboli by bylo pokaždé třeba změny španělské ústavy. A prosazování ústavních změn v jakékoli zemi není nikdy jednoduché. Jinými slovy, ústava nechává tak otevřené dveře všem autonomním komunitám, zda svůj jazyk prohlásí za oficiální či dokonce jeho oficialitu zruší.

Všimněme si dále změny názvosloví: zatímco ostatní jazyky mají právo být oficiálním jazykem, ostatní jazykové varianty (viz. Třetí článek, odstavec tři) si zasluhují respekt a ochranu.

Liberálnost španělské ústavy z jazykového pohledu spočívá především v tom, že připouští existenci více než jednoho jazyka na celém svém území. Španělská ústava nepřipouští termín *jeden stát, jeden jazyk*.

---

²³ Jedná se o roky, kdy jednotlivé ústavy vešly v platnost.

V prvním odstavci článku jedna se dočteme, že španělština (kastilština) je oficiálním jazykem státu a že všichni občané Španělska mají povinnost ji znát a právo používat. Jedná se tak o evidentní snahu státu, aby se občan domluvil španělsky na všech jeho územích a zabránil tak jazykové nedostupnosti především v dnešních bilingvních oblastech. Ne vždy a ne všude však k naplnění ústavy v tomto bodě dochází. Španělská ústava nikterak neupravuje, jakým způsobem mají jednotlivé autonomní komunity nakládat se svým oficiálním jazykem (vyjma španělštiny), například zda je jeho znalost povinná či zda jde jen o právo jej používat.

5. 3 Kastilština, nebo španělština?

Snad každý, kdo se zabývá studiem španělského jazyka, se setkal s výrazy *castellano* a *español*. Oba dva výrazy označují oficiální jazyk Španělska, povinný ve všech autonomních komunitách této země. V češtině oba dva výrazy znamenají totéž: španělština. Přesný překlad samozřejmě nabízí také dva ekvivalenty: „kastilština” a „španělština”. Ve většině nevědeckých překladech však převládá výraz „španělština” a to z praktického důvodu, protože slovo „kastilština” je pro většinu Čechů neznámé, a tak k přesným překladům, tedy ke stejné diferenciaci, jako je tomu ve Španělsku, dochází v českém jazyce v mnohem menší míře než v jazyce španělském.

Jak již bylo řečeno, v českém jazyce jednoznačně převládá překlad „španělština”. A jaký je tedy úzus ve Španělsku? Jaký výraz je správný nebo oprávněný? Jaký výraz je častěji používaný? Proč Španělé používají dva výrazy pro jedno a totéž? A vyjadřuje vůbec „kastilština” totéž co „španělština”?

První věc, kterou je třeba zdůraznit, je, že se jedná pouze o dva odlišné názvy jednoho jazyka, i když z politického hlediska, jak uvádíme později, tomu tak není. Výraz „kastilština” je o mnoho starší, než „španělština” a pochází z názvu oblasti *Castilla*, dnešní *Castilla y León*. Ze začátku, kdy tento jazyk vznikl, se nazýval *romance* nebo *román* a označení kastilština se

ujímá až později. Výraz španělština se začíná používat v době, kdy se zavádí oficiální název pro stát Španělsko (15. století).

Ve dvacátém století se názvy kastilština a španělština střídají, kdy kastilština převládá na politické rovině a španělština v lingvistice a mimo hranice Španělska. Pokud jde o používání těchto dvou výrazů mezi samotnými obyvateli, záleží na oblasti a její vlastní historii a sociolingvistických okolnostech, zda převládá jedna či druhá varianta. Obyvatelé Kastílie, tzv. *castellanos*, používají výraz kastilština díky své tradici. Andalusané, Estremadurci, obyvatelé Murcie a Kanárských ostrovů říkají, že mluví španělsky, protože jak tvrdí, kastilsky nemluví, tedy nemluví stejně jako Kastilci. Obyvatelé severního a východního pobřeží společně s lidmi z Baleár jsou toho názoru, že mluví kastilsky, protože název jazyka spojují s názvem oblasti, z které pochází, tedy s Kastílií. Druhým důvodem, proč preferují název kastilština, je, že pod názvem *španělské jazyky* (*lenguas españolas*) spadají veškeré existující jazyky ve Španělsku, tedy kromě kastilštiny i katalánština, galicijština a baskičtina. Důvody a rozpory jsou nesčetné, v některých případech až demagogické.

V zahraničí jednoznačně dominuje u běžných lidí úzus španělština, protože samotní Španělé si uvědomují, že výraz kastilština mimo hranice státu není častý a také z důvodu, že slovo španělština spojují z názvem Španělsko, státu z kterého pocházejí. Jinými slovy, uvnitř státu vnímají Španělsko jako mnohonárodnostní stát, zatímco v zahraničí vystupují jako jeden národ, španělský. Tento fakt platí především pro obyvatele Katalánska, Baskicka, Galicie, ale i jiných autonomních komunit.

Otázka, zda použít výraz kastilština nebo španělština, byla projednávána i při tvorbě ústav z 20. století. Jednalo se o to, jestli oficiální jazyk Španělska má být v ústavě pojmenován jako španělština nebo kastilština. V obou dvou ústavách, jak z roku 1931 tak i v ústavě z roku 1978, nalezneme druhou variantu, kastilštinu. A tak se v ústavě z roku 1978 (článek 3, odstavec 1) dočteme, že v současné době je oficiálním španělským jazykem celého státu (Španělska) kastilština, kterou mají všichni Španělé povinnost znát a právo používat²⁴. Debata

---

²⁴ El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.

jaké pojmenování jazyka v ústavě použít byla vedena jak na úrovni jazykové tak i sociální, nakonec se však stala především tématem politickým.

K současnému znění článku 3, odstavce 1 byly vypracovány i protinávhrhy. První z nich eliminoval z textu přídavné jméno *španělský* a tak kastilština měla být oficiálním jazykem, ne však podle návrhu španělským:

El castellano es la lengua oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerlo y el derecho a usarlo.²⁵

Další pozměňující návrh předložil C. J. Cela, kdy k výrazu „kastilština” přidává i druhý název „španělština” a mezi oba názvy vkládá předložku „nebo”²⁶:

El castellano o español es la lengua oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.²⁷

Hlavním bodem sporu je však otázka, zda v ústavě použít slovo „kastilština” nebo „španělština”. Rozhodnutí použít v ústavě výraz „kastilština” je kritizováno zastánci druhého výrazu „španělština”. Protiargumenty jsou jak filologického, historického, či společenskopolitické rázu, tak i otázkou mezinárodní prestiže. Pro „španělštinu” se vyslovuje i Španělská královská akademie, která své rozhodnutí ospravedlňuje následujícími argumenty:

- a) Jedná se o jazyk, kterým se hovoří i mimo území Kastilie a je společným identifikačním znakem i s ostatními národy, kde se mluví španělsky.

---

²⁵ MONTERO CARTELLE, Emilio. *Castellano o español a la luz de la Constitución (La historia se repite)*. Senara 1, 1979, s. 233.

²⁶ Svůj návrh odůvodnil C. J. Cela následovně: Castellano o español son adjetivos que, referidos a la lengua, son rigurosamente sinónimos. Yo hice examen de conciencia para ver lo que yo mismo decía y llegué a la conclusión de que uso ambas denominaciones. Digo “escribo en castellano”, lo mismo que también digo “hablo en español. Ibid, s. 245

²⁷Ibid, s. 233.

- b) Španělsko má 35 milionů obyvatel²⁸ a 25 milionu z nich používá španělštinu jako svůj prioritní jazyk. K tomu je třeba přičíst dalších 300 milionů obyvatel Hispánské Ameriky.

Španělská královská akademie také předkládá svůj návrh, podle kterého má být první odstavec článku 3 doplněn poznámkou následujícího znění: *“Entre todas las lenguas de España, el castellano recibe la denominación de ” español” o “lengua española”, como idioma común a toda la nación”*.²⁹ Akademie odůvodňuje své doporučení tím, že i když všechny jazyky používané ve Španělsku jsou jazyky španělskými, kastilština je povinná pro všechny Španěly a proto by se měl oficiální jazyk nazývat španělština. Dále podle akademie tento jazyk představuje dědictví, které Španělsko sdílí s americkými národy, kde se upřednostňuje výraz „španělština”. Podle akademie jsou bez pochyby oba názvy synonymy a tento fakt by neměl být opomenut v ústavě. Podle mezinárodních zvyků se podle jména státu vytváří název jazyka (Itálie – italština, Francie – francouzština, Německo – němčina), což ale neznamená, že by neexistovaly francouzské jazyky, italské jazyky nebo německé. A protože stát, kde se mluví kastilsky se nazývá Španělsko, jeho oficiální jazyk by se měl jmenovat španělština. Španělská královská akademie také uvádí názor, že kastilština je jazyk, který se vyvinul z latiny na určitém území Pyrenejského poloostrova, který se však postupně rozvíjel a obohacoval různými ne kastilskými prvky (arabskými, baskickými, katalánskými, aragónskými, leónskými, galicijskými, kanárskými a především původními jazyky Hispánské Ameriky). Proto lze v dnešní době označit kastilštinu de facto za dialekt španělštiny. Výraz „kastilština” se tak užívá podle akademie pouze ze zvyku a nebylo by vhodné, aby nahradil „španělštinu” v oficiálním dokumentu jako je ústava. Jako poslední argument uvádí královská akademie fakt, že univerzitní oddělení ve Španělsku, která se zabývají studiem španělštiny by se podle ústavy musela přejmenovat na oddělení kastilského jazyka. Taková změna by se nedala očekávat na zahraničních univerzitách, které španělské ústavě nepodléhají. Toto proroctví Španělské královské akademie se z určité části opravdu naplnilo.

Zastánci výrazu „kastilština” v textu ústavy vycházejí z názoru, že Španělsko je mnohonárodnostním státem a proto všechny užívané jazyky jsou španělské. Pojmenování

---

²⁸ V roce 1978

²⁹ Kastilština, jako jeden z jazyků, které se používají ve Španělsku, se nazývá také španělština nebo španělský jazyk, protože je společným jazykem celého národa. MONTERO CARTELLE, Emilio. *Castellano o español a la luz de la Constitución (La historia se repite)*. Senara 1, 1979, s. 237

„španělský“ (resp. „španělština“) by nemělo být výsadou jen jednoho z nich, ale mělo by být pro všechny společné, jinak by se mohlo jednat o diskriminaci ostatních jazyků, které se sama ústava snaží zabránit. Dále je kritizován názor, že výrazy „kastilština“ a „španělština“ či „španělský jazyk“ jsou synonyma. Protože jestliže španělský jazyk je synonymem kastilštiny, znamenalo by to, že katalánština, baskičtina ani galicijština španělskými jazyky nejsou, protože nejsou synonymem pro kastilštinu.

Zastánci výrazu „španělština“ jsou toho názoru, že se jedná o jazyk celého španělského národa, kterým mluví všichni Španělé a nikoli pouze Kastilci. Jedná se o jazyk, kterým mluví dalších dvacet národů a který tak nabývá mezinárodních rozměrů. Jedná se o jazyk, jehož počátky jsou z jisté části spojovány s Kastílií, který však nikdy nebyl jazykem pouze této oblasti. K současné podobě španělského jazyka nepřispěli či se na ní nepodíleli jen obyvatelé Kastílie, ale i ostatní národy, jak španělské tak i zahraniční.

Proti tomuto hledisku a proti názorům Španělské královské akademie argumentují zastánci kastilštiny tím, že zveřejněním termínu „španělština“ v ústavě dojde k zpolitizování jazyka a oslabí tak samotnou existenci ostatních jazyků ve státě.

Historie výrazů:

Kastilský jazyk se používal ve středověku, není to však jazyk, kterým se mluvilo v 17. století, ani jazyk, kterým se mluví dnes. K současné podobě společného španělského jazyka přispěly i ostatní národy, jazyky a regiony, než byla Kastílie, ať už to byli mozarabové, indiáni, francouzština, italština, arabština a také ostatní jazyky používané ve Španělsku.

Od 15. století, kdy se spojují v jeden celek dva největší národy na poloostrově, se užívají oba dva výrazy, kdy „španělština“ postupem času vytlačuje „kastilštinu“ do ústraní. V 16. století se stále užívá obou dvou výrazů, kdy první převládá nad druhým. To je dáno mezinárodním rozmachem španělského státu jehož jazyk je jazykem univerzálním. Jedná se o mezinárodní jazyk, který v některých situacích vytlačuje i latinu. K tomuto jevu přispívají i další fakta:

vzájemný vztah s názvy ostatních národních jazyků: jazyk, který se používal v Itálii se nejmenoval toskánština, ale italština. V Americe je přijat výraz „španělština“. V 17. a 18. století se oba dva výrazy střídají až v 19. století jednoznačně převládá název „španělština“.

Shrnutí:

Argumenty pro termín „španělština“:

1. kastilština je dialektem španělštiny
2. výraz „španělština“ se používá mezinárodně i vědecky
3. mezi názvem státu a jeho oficiálním jazykem má být spojitost
4. počet lidí a států, pro něž je „španělština“ oficiálním jazykem
5. pro tento výraz se vyjadřuje kromě známých spisovatelů pocházejících i z autonomních komunit, jejichž rodný jazyk je jiný než španělština, také Španělská královská akademie

Argumenty proti termínu „španělština“:

1. většina obyvatel ve Španělsku nazývá tento společný jazyk „kastilštinou“ a to již řadu století
2. jestliže se má kastilština nahradit výrazem španělština jen z důvodu, že je užívaná v celém Španělsku a nejen v Kastílii, pak by se měla nazývat ne španělštinou, ale hispanoameričtinou, protože se nepoužívá jen v celém Španělsku, ale i v Hispánské Americe

Rozepře zda zvolit jeden či druhý termín se netýkala (a netýká) pouze o názvosloví, ale je především právní a společenskopolitickou otázkou. Samotný termín „španělština“ v ústavním textu a návrh, že se jedná o synonymum „kastilštiny“ by po právní stránce zařadily ostatní jazyky španělského státu do neidentifikovatelné situace (skupiny). Protože, pokud je kastilština synonymem španělštiny, čím by byly ostatní jazyky státu? Jaké by měly synonyma ony? (V případě, že pouze jeden ze všech jazyků – i když nejrozšířenější – by si přisvojil

přídavné jméno „španělský“, jak by se měly označovat ostatní jazyky ve Španělsku?). Byly by pak vůbec jazyky? Zde by byla možnost jejich národní charakter zeslabit. Jak by se ospravedlnilo používání jednotlivých jazyků? Jinými slovy, jestliže má být dosaženo rovnosti mezi všemi jazyky ve Španělsku, pak pouze jeden z nich nemá právo si přivlastnit termin španělský.

Jak již bylo řečeno, jednalo (a jedná) se spíš o politickou otázku. Zastánci termínu „kastilština“ jsou toho názoru, že Španělsko je mnohonárodní a proto i vícejazyčný stát. Proto je třeba určit jeden jazyk, který by byl společný pro všechny národy, nesmí se však nazývat „španělština“, protože španělskými jazyky jsou všechny jazyky tohoto státu. Zastánci termínu „španělština“ znovu ožívají myšlenku jednoty, integrace, myšlenku jednoho národa a proto se snaží, aby byl oficiální jazyk nazýván „španělštinou“, protože tak dělá ze Španělska národ jen jeden. Proto se při hlasování a schvalování konečného textu nepřihlíželo tolik na historické či stylistické důvody, ale na to, aby se Španělsko stalo mnohojazyčnou zemí.

Konečnou podobu článku 3, odstavce 1 známe. Není tak vyhověno Španělské královské akademii, ani nejsou vzaty v potaz žádné argumenty ze strany zastánců výrazu „španělština“, protože jak již bylo naznačeno, jednalo se především o politické rozhodnutí, jehož cílem bylo dosáhnout, aby si všechny jazyky (a stejně tak autonomní komunity) byly rovny. Proto jsou vzaty v potaz argumenty druhé strany prosazující výraz „kastilština“, protože se de facto jedná o otázku zda pojmout Španělsko jako stát jednoho národa nebo více národů.

6. Oficiální španělské jazyky

V současné době díky ústavě z roku 1978 rozeznáváme na území španělského státu čtyři oficiální jazyky: španělštinu (kastilštinu), používanou a povinnou na celém území španělského království, baskičtinu, galicijštinu a katalánštinu, které jsou oficiálními jazyky na území daných autonomních komunit. Španělsko je tak nejen mnohonárodnostní stát, ale i mnohojazyčný.

6. 1 Baskičtina

Baskický jazyk, tzv. *euskera*, je historickým jazykem dnešního Baskicka³⁰ (Euskal Herria). Je to první známý jazyk, který byl používán na tomto území³¹. To je jeden z důvodů proč, po silné jazykové represi v době diktatury generála Franca, se stává baskičtina společně se španělštinou oficiálním jazykem této autonomní oblasti. K tomuto svobodnému rozhodnutí dopomohla Baskicku španělská ústava z roku 1978, která uvádí jako oficiální jazyk španělštinu a jazyky autonomních komunit v souladu s příslušnými autonomními statuty. Podle baskické ústavy z roku 1979 je baskičtina vlastním jazykem baskického lidu a stejně jako španělština má status oficiálního jazyka na tomto území.

Baskický autonomní statut

Baskická ústava z roku 1979 uvádí ve svém článku číslo 6 baskičtinu společně se španělštinou jako oficiální jazyky Baskicka a právo všech občanů tyto jazyky znát a používat na daném území:

Článek VI.

1.- El euskera, lengua propia del Pueblo Vasco, tendrá, como el castellano, carácter de lengua oficial en Euskadi, y todos sus habitantes tienen el derecho a conocer y usar ambas lenguas.³²

To znamená, že autonomní statut žádného občana nenutí jazyky znát a používat, ale pouze mu uděluje právo na jejich poznání a užívání.

---

³⁰ Baskicko (španělsky País Vasco, baskicky Euskadi nebo Euskal Herria) je autonomní oblastí Španělska, kterou tvoří provincie Álava, Guipúzcoa a Vizcaya. Podle baskického autonomního statutu má právo se k Baskicku připojit i sousední autonomní komunita Navarra. Od roku 1982 až do r. 2007 však podobný zájem ze strany Navarry zaznamenán nebyl.

³¹ Baskičtina je jediným nerománským jazykem na Pyrenejském poloostrově, a je považován za jeden z nejstarších jazyků starého kontinentu. Viz. kapitola Historie jazyků

³² Estatuto de Autonomía del País Vasco. In *Noticias Jurídicas* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html>.

Na stav a normu baskického jazyka dohlíží jazyková instituce Královská akademie baskického jazyka (*La Real Academia de la Lengua Vasca – Euskaltzaindia*).

24. listopadu roku 1982 je vydán Normalizační zákon o užívání baskického jazyka (*Ley 10/1982, de 24 de noviembre, básica de normalización del uso del euskera*), schválený baskickým parlamentem, kde jsou všem občanům Baskicka zaručena následující jazyková práva:

- Právo na komunikaci v baskičtině nebo španělštině ať v ústní či písemné podobě na úřadech
- Právo na výuku v obou oficiálních jazycích
- Právo na periodika, rádiové i televizní programy v baskičtině
- Právo na rozvoj profesionálních, pracovních, politických a odborových aktivit v baskičtině
- Právo se vyjadřovat baskicky na jakémkoli shromáždění

Tento zákon vznikl s jasným cílem podpořit rozvoj baskičtiny a docílit tak, aby počet baskicky mluvících obyvatel stále rostl. Jaký je ale pravý cíl tohoto zákona? Docílit, aby většina obyvatel byla bilingvní a snížit tak procento obyvatel mluvících výhradně španělsky, nebo docílit jednojazyčnosti a udělat tak ze španělštiny jazyk minoritní, v extrémním případě dokonce neoficiální? Znění současného zákona dává za pravdu první variantě. Navíc k dosažení toho, aby španělština ztratila svoji oficialitu, by bylo zapotřebí nejen ústavní změny v Baskicku, ale především změny španělské ústavy.

Baskická vláda se se svojí propagandou baskického jazyka angažuje nejvíc ve třech, velice účinných, bodech: výuka, sdělovací prostředky a úřady.

Zajímavé je, že v článku 8 se zaručuje, že veškerá oficiální rozhodnutí na úrovni veřejné moci musí být sepsána dvojjazyčně, tedy jak v baskičtině tak i ve španělštině. Nicméně ve třetím

odstavci téhož článku se dodává, že na úrovni místních správních úřadů se může použít výhradně jen baskičtina za předpokladu, že nedojde k porušení lidských práv.³³

Baskická vláda vehementně podporuje výuku baskičtiny na školách a zvyšuje tak procento občanů, kteří mluví španělsky i baskicky. Podle statistik, které uvedl na konferenci Jornadas Hispánicas 1997 de la Sociedad Suiza de Estudios Hispánicos ve Švýcarsku, Josune Ariztondo Akarregi, bylo roku 1996 v Baskicku o 135 000 bilingvně mluvících občanů víc, než tomu bylo o 15 let dřív, tedy rok před schválením Zákona o užívání baskičtiny³⁴.

Systém výuky baskičtiny a v baskičtině na školách má tři programy: A, B a D. V prvním programu je prioritním jazykem španělština a baskický jazyk je vyučováním předmětem. Ve třetím programu D je situace opačná, výuka se provádí v baskičtině. Druhý program je mezistupeň dvou předcházejících; někdy se více podobá modelu A, jindy modelu D, a to podle společenské a jazykové situace v dané oblasti, kde se škola nachází.

Tento vzdělávací systém se promítá i v dalších statistikách³⁵:

Roku 1996 bylo 26, 5% obyvatel bilingvních. Z těchto 26, 5% bylo 21% ve věkovém rozmezí 34-65 let, zatímco v rozmezí 16-24 let to bylo 33%. Zaměříme-li se na ještě nižší věk, 5-14 let, zjistíme, že procento naprosto bilingvních dětí se vyšplhá na cifru téměř 40% a počet dětí výhradně mluvících španělsky ve stejném věkovém intervalu představuje 25%.

Na základě tohoto zákona byly zřízeny baskické veřejnoprávní rádio a televize (*Ente Público Radio Televisión Vasca*). V současné době existují dva televizní kanály dostupné po celém

---

³³ 3. No obstante lo preceptuado anteriormente, los poderes públicos podrán hacer uso exclusivo del euskera para el ámbito de la Administración Local, cuando en razón de la determinación socio-lingüística del municipio, no se perjudiquen los derechos de los ciudadanos. Estatuto de Autonomía del País Vasco. In *Noticias Jurídicas* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html>.

³⁴ AKARREGI, Josune Ariztondo. La política lingüística en la Comunidad Autónoma Vasca. In Bossong, Georg. *Identidades lingüísticas en la España autonómica*. Madrid: Iberoamericana, 2000.

³⁵ Ibid.

Španělsku, - jeden z nich vysílá výhradně v baskičtině - a tři rádiové stanice (dvě z nich vysílají pouze baskicky).

Na podporu baskického jazyka byla zřízena Rada pro jazykovou politiku (*Viceconsejería de Política Lingüística* - V. P. L.), formálně nezávislá na baskické vládě, která působí ve vzdělávacích projektech a sdělovacích prostředcích. V. P. L. spadá pod Radu kultury (*Consejería de Cultura*) a je rozdělena na dvě ředitelství: Ředitelství jazykové normy ve veřejné správě (*Dirección de Normalización Lingüística en las Administraciones Públicas*) a Ředitelství vzdělávání a rozvoje baskičtiny (*Dirección de Estudios y Promoción del Euskera*). Rozpočet Rady pro jazykovou politiku činil v roce 1997 4 miliardy 317 miliónů peset, tedy zhruba 30 000 000 eur.

Hlavními cíli Rady pro jazykovou politiku byly a jsou:

- Normalizace a modernizace baskičtiny
- Výuka baskičtiny dospělých
- Program pro veřejnou správu
- Vzájemná spolupráce s ostatními jazykovými skupinami (komunitami)
- Propagační programy

Parlamentní volby v Baskicku:

	Počet poslaneckých mandátů v parlamentu							
Strana	1980	1984	1986	1990	1994	1998	2001	2005
EAJ/PNV	25	32	17	22	22	21	33	29
Herri Batasuna	11	11	13	13	11	-	-	-
PSdeE-PSOE	9	19	19	16	12	14	13	18
EE	6	6	9	6				
UCD / CDS	6	-	2	-	-	-	-	-
AP / PP	2	7	2	6	11	16	19	15
PCE	1	-	-	-	-	-	-	-
Eusko Alkartasuna	-	-	13	9	8	6	-	-
UA	-	-	-	3	5	2	-	-
EB-IU	-	-	-	-	6	2	3	3
Euskal Herritarrok	-	-	-	-	-	14	7	-
Ostatní	-	-	-	-	-	-	-	10

Zdroj: *Congreso de los diputados* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18].

Dostupné na WWW:<http://www.congreso.es/constitucion/elecciones/autonomicas/index.htm>

Seznam politických stran v Baskicku:

Nacionální strana Baskicka (Euzko Alderdi Jeltzalea/Partido Nacionalista Vasco – EAJ/PNV)

Herri Batasuna

Sociální strana Baskicka (Partido Socialista de Euskadi – PSOE /PSdeE-PSOE/)

Baskická levice (Euskadiko Ezquerria – EE)

Unie demokratického středu (Union de Centro Democrático - UCD)

Demokraticko-sociální střed (Centro Democrático y Social – CDS)

Lidová aliance (Alianza Popular - AP)

Lidová strana (Partido Popular – PP)

Komunistická strana Španělska (Partido Comunista de España – PCE)

Eusko Alkartasuna

Alavéska jednota (Unidad Alavesa – UA)

Ezquer Batua-Izquierda Unida – /EB-IU/

Předsedové baskických vlád:

- 1) 1980 – 1984: Carlos Garaikoetxea Urriza (EAJ/PNV)

- 2) 1984 – 1987: Carlos Garaikoetxea Urriza (EAJ/PNV)
- 3) 1987 – 1991: José Antonio Ardanza Garro (EAJ/PNV)
- 4) 1991 – 1995: José Antonio Ardanza Garro (EAJ/PNV)
- 5) 1995 – 1998: José Antonio Ardanza Garro (EAJ/PNV)
- 6) 1999 – dodnes: Juan José Ibarretxe Markuartu (EAJ/PNV)³⁶

Nejvýznamnější stranou baskické autonomní oblasti je Nacionální strana Baskicka (EAJ/PNV). Jedná se o středo pravicovou politickou stranu, která podporuje nezávislost na centrální španělské vládě. Svůj nacionalismus v současné době staví na podpoře baskické kultury, jazyka a historie. Od roku 1980 je nepřetržitě vládní stranou Baskicka. Své zastoupení má také ve španělské poslanecké sněmovně a senátu a francouzské části Baskicka. Jedno křeslo jí přísluší v Evropském parlamentu. Aktivně vystupuje proti terorismu.

6. 2 Galicijština

Podle galicijského autonomního statutu z roku 1981 je galicijština (*galego*) jazykem Galicie a společně se španělštinou je oficiálním jazykem této autonomní komunity. Každý občan Galicie, stejně jako tomu je v Baskicku, má právo, nikoli povinnost tyto jazyky znát a používat.³⁷

Hlavní institucí, která podporuje rozvoj galicijského jazyka je Královská galicijská akademie (*Real Academia Galega*):

³⁶ *Gobierno Vasco* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://www.ejgv.euskadi.net/r53-2283/es/>

³⁷ 2. *Los idiomas gallego y castellano son oficiales en Galicia y todos tienen el derecho de conocerlos y usarlos.* O Estatuto de Autonomía de Galicia. In *Xunta de Galicia* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.xunta.es/estatuto>>.

A Real Academia Galega é unha institución científica que ten como obxectivo fundamental o estudo da cultura galega e especialmente a ilustración, defensa e promoción do idioma galego.³⁸

Základní cíle této akademie jsou:

- Stanovit normy správného používání galicijštiny, v souladu se Zákonem 3/ 1983, 15. června, o jazykové normě, schváleným galicijským parlamentem, jmenovitě:
  - Vypracování gramatické, pravopisné a výslovnostní normy
  - Seznam lexika a návrh na vypracování slovníku
  - Modernizace a aktualizace slovní zásoby
- Studium a podpora obnovení galicijské onomastiky
- Dodržování práv při užívání galicijského jazyka
- Chránit a podporovat galicijský jazyk
- Poradenská činnost pro veřejnou správu o správném užití galicijštiny a podpora rozvoje tohoto jazyka mezi obyvatelstvem
- Studovat a zveřejňovat literární dědictví
- Každoročně vybrat jednu literární osobnost a věnovat jí Día das Letras Galegas³⁹

Dalšími institucemi, které podporují rozvoj galicijského jazyka jsou:

Xunta de Galicia

Instituto da Lingua Galega, založený roku 1971

V roce 1997, podle statistik⁴⁰ vypracovaných Xuntou de Galicia ve spolupráci s Královskou galicijskou akademií, volí 60% obyvatel galicijštinu jako svůj primární jazyk, zatímco španělštinu 27% dotázaných. Zbýlých 13% je schopno mluvit v obou jazycích na stejné úrovni. 97% dotázaných odpovědělo, že galicijsky rozumí velmi dobře nebo dobře a 86% je

---

³⁸ *Real Academia Galega* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.realacademiagalega.org>>.

³⁹ Den galicijské literatury

⁴⁰ RODRÍGUEZ FERNÁNDEZ, Mauro. Entre castellano y portugués: La identidad lingüística del gallego. In Bossong, Georg. *Identidades lingüísticas en la España autonómica*. Madrid: Iberoamericana, 2000.

schopno tímto jazykem mluvit bez větších problémů i přesto, že pouze 60% zvolilo za svůj rodný jazyk galicijštinu. V případě, že 60% rozdělíme do skupin podle věku, setkáme se s opačnou tendencí, než tomu bylo u baskičtiny v Baskicku: v nejmladší skupině označí galicijštinu za svůj mateřský jazyk jen 37%, zatímco mezi nejstaršími se jedná až o 85%. Podle těchto posledních údajů je zjevné, že galicijština je na ústupu. Na druhé straně výhradně španělsky mluvících dětí je podle statistik jen 18%. To nasvědčuje tomu, že mladá generace se spíše stává bilingvní, s preferencí španělštiny před galicijštinou. Ústup galicijského jazyka potvrzuje i geografické srovnání. Zatímco na venkově se na školách naučí galicijsky 47% studentů, ve městech jde o pouhých 10%. Je pravda, že k přežívání galicijštiny ve městech napomáhá stěhování venkovského obyvatelstva do měst, kdy většina z nich je věrná galicijštině, ale opět hovoříme spíše o starší generaci než o té mladší. Je třeba si také připomenout, že tento jev, kdy galicijština ve městech je téměř jakousi raritou, není nikterak nový. Podobná či de facto stejná situace existuje v Galicii již od středověku.

Na nelichotivý vývoj galicijského jazyka reagovali někteří lingvisté a přicházeli s návrhy, aby galicijština převzala portugalský pravopis, jakožto jediný způsob, jak se vymanit španělské nadvládě.⁴¹ Tato skupina jazykovědců jsou tzv. lusitanisté či reintegracionalisté. Jejich názor vychází z toho, že galicijština patří do stejné skupiny jako severní portugalské dialekty. Proti této skupině stojí názory, které jsou pro zachování nezávislosti galicijštiny jak na španělštině, tak i na portugalštině. A zde možná pramení důvod poklesu aktivně mluvících mladých lidí galicijsky. Nejednotnost. Nejednotnost názorů mezi filology, dialektology, lingvisty jakou jasnou podobu by galicijský jazyk měl mít. Proto vedle Instituto da Lingua Galega vznikla roku 1980 i Associação Galega da Lingua (Od r. 1985 vydává časopis *Agália* a je organizátorem mnoha kongresů a konferencí), která zastává názory lusitanistů a je proti tomu, aby si galicijština zachovala nezávislost, protože to ji dovede k záhubě. Nakonec převládají hlasy pro samostatný pravopis galicijský, nezávislý jak na portugalské ortografii, tak i na kastilštině, a v tomto duchu je v devadesátých letech 20. století vydán galicijský slovník *Diccionario da Lingua Galega* (Slovník galicijského jazyka).

---

⁴¹ Např. Manuel Rodrigues Lapa, portugalský filolog

Tato nejednost také vychází z faktu, že v písemné podobě se galicijština začíná vyskytovat v širší míře až od počátku 20. století (písemné dokumenty psané ještě ve středověku latinsky jsou nahrazeny kastilštinou) a tak ve srovnání s katalánštinou není vzoru (např. právníckého jazyka, úředního, či dokonce literárního), z kterého by se dalo vycházet.

Volby do galicijského parlamentu:

	Počet poslaneckých mandátů v parlamentu						
Strana	1981	1985	1989	1993	1997	2001	2005
AP / PP	26	34	38	43	42	41	37
UCD	24	-	-	-	-	-	-
PSOE	16	22	28	19	15	17	25
PSdeG	3						
PCG	1	11	2			-	-
EG	1	3	2	-		-	-
PSG	-			-		-	-
BNG	-	1	5	13	18	17	13

Zdroj: *Congreso de los diputados* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18].
Dostupné na WWW: <http://www.congreso.es/constitucion/elecciones/autonomicas/index.htm>

Prezidenti Xunty:

- 1) 1978 – 1979: Antonio Rosón (UCD)
- 2) 1979 – 1982: José Quiroga Suárez (UCD - PP)
- 3) 1982 – 1987: Xerardo Fernández Albor (AP)
- 4) 1987 – 1990: Fernando González Laxe (PSdeG-PSOE)
- 5) 1990 – 2005: Manuel Fraga Iribarne (PP)
- 6) 2005 až dodnes: Emilio Pérez Touriño (PSdeG)

Zdroj: *Xunta de Galicia* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na
WWW: <<http://www.xunta.es/estatuto>>.

Seznam politických stran v Galicii:

Lidová strana (Partido Popular – PP)

Lidová aliance (Alianza Popular - AP)

Unie demokratického středu (Union de Centro Democrático - UCD)

Socialistická strana Galicie (Partido dos Socialistas de Galicia-PSOE /PsdeG-PSOE)

Galicijská levice (Esquerda Galega – EG)

Galicijská koalice (Partido Coalición Galega – PCG)

Socialistická galicijská strana (Partido Socialist Galego – PSG)

Galicijský národní blok (Bloque Nacionalista Galego – BNG)

Nejsilnější politickou stranou v Galicii je pravicová konzervativní Lidová strana (PP), která veřejně vystupuje proti posilování minoritních jazyků. Podpora galicijského jazyka je tak ze strany vlády téměř nulová.

6. 3 Katalánština

Katalánským jazykem se v současné době mluví zhruba na 68 000 km², které zahrnují čtyři státy: Francii, Itálii, Andorru a Španělsko. Na tomto území žije přibližně 11 380 000 obyvatel.

Katalánština je románský jazyk, který se začíná formovat mezi 8. a 10. stoletím. Během dvanáctého a třináctého století se rozšiřuje na jih a na východ díky expanzím aragonsko-katalánského království. Král Jaime I. dobyl Valencii a Mallorcu. Mallorca byla nově obydlena Katalánci a Valencie obyvateli z Aragonu a Katalánska, díky čemuž dochází ke katalanizaci dobytého území. Roku 1469 se Fernando Aragonský oženil s Isabel Kastilskou a obě dvě království jsou tak sňatkem spojena. Od té chvíle je katalánská historie spjata s historií španělskou. Od nástupu Bourbonů na španělský trůn se kastilština (španělština) stává úředním jazykem a z katalánštiny se stává lidový a domácí jazyk. V devatenáctém století dochází v Katalánsku a na Mallorce ke znovuoživení katalánského jazyka, není tomu

však v takové míře ve Valencii, kde se především nepodařilo z katalánštiny vytvořit spisovný a literární jazyk, jako tomu bylo na již dříve zmíněných územích. V roce 1907 je založen Institut katalánských studií (*Institut d'Estudis Catalans*), který kodifikuje místní jazyk a vydává gramatiky a moderní spisovné normy. O třicet let později začíná občanská válka a s ní období jazykové represe.

6. 3. 1 Katalánsko

6. 3. 1. 1 Katalánský autonomní statut 1979

Statut autonomní oblasti Katalánska je základní institucionální normou, kterou schválily katalánský a španělský parlament v roce 1932, 1979 a 2006.

Na základě demokratického vývoje v zemi byl první novodobý katalánský autonomní statut schválen již roku 1979. Tento statut ve svém článku 1, odstavec 2, uvádí *Generalitat* jako hlavní politickou instituci⁴². Ve třetím článku je katalánština označena za vlastní jazyk a společně se španělštinou se stává oficiálním jazykem této autonomní komunity. Všichni občané Katalánska mají právo znát a používat oba jazyky. *Generalitat*, podle odstavce 3 téhož článku, zaručuje normální i oficiální užívání obou jazyků a zavazuje se vynaložit veškeré prostředky na to, aby zajistila rovnost mezi oběma jazyky. V posledním odstavci třetího článku uvádí katalánská ústava aranský jazyk (*aranés*), který má být předmětem výuky, zvláštního respektu a ochrany.

---

⁴² La Generalidad es la institución en que se organiza políticamente el autogobierno de Cataluña. Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1979. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut1979/index.htm>>.

6. 3. 1. 2 Katalánský autonomní statut 2006

Podle nového katalánského statutu, platné od roku 2006, je katalánština historickým jazykem Katalánska a společně se španělštinou je oficiálním jazykem této autonomní komunity. Až potud se od výše uvedených ústav (baskické a galicijské) zásadně neliší. Přečteme-li si však první odstavec článku 6 této ústavy, který nese název Vlastní jazyk a jazyky oficiální, nalezneme v něm zásadní odlišnosti od baskické i galicijské a také od předcházející katalánské ústavy z roku 1979. Od roku 2006 se totiž katalánština stává přednostním jazykem ve veřejné správě a veřejných sdělovacích prostředcích. Stejně tak má být upřednostňována na školách jako vyučovací jazyk.⁴³

To je zásadní zlom, protože v roce 1979 se katalánská ústava zaručovala, že vytvoří takové podmínky, aby byla dosažena rovnost v používání obou jazyků, tedy katalánštiny a španělštiny.⁴⁴

Další rozdíl v porovnání s autonomními ústavami Baskicka a Galicie nalezneme v druhém odstavci článku 6, kde se uvádí, že všechny osoby mají právo užívat oba oficiální jazyky, ale občané Katalánska kromě práva mají i povinnost je znát. Na konci tohoto odstavce se nová ústava zaručuje, že nesmí dojít k diskriminaci z důvodu užití jednoho či druhého jazyka.⁴⁵

---

⁴³ La lengua propia de Cataluña es el catalán. Como tal, el catalán es la lengua de uso normal y preferente de las Administraciones públicas y de los medios de comunicación públicos de Cataluña, y es también la lengua normalmente utilizada como vehicular y de aprendizaje en la enseñanza. (Odstavec 1, článek 6 katalánského autonomního statutu z roku 2006). Estatuto de Autonomía de Cataluña de 2006. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.net/generalitat/cas/estatut/>>.

⁴⁴ 3. La Generalidad garantizará el uso normal y oficial de los dos idiomas, adoptará las medidas necesarias para asegurar su conocimiento y creará las condiciones que permitan alcanzar su plena igualdad en lo que se refiere a los derechos y deberes de los ciudadanos de Cataluña. (Odstavec 3, článek 3 katalánského autonomního statutu z roku 1979). Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1979. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut1979/index.htm>>.

⁴⁵ El catalán es la lengua oficial de Cataluña. También lo es el castellano, que es la lengua oficial del Estado español. Todas las personas tienen derecho a utilizar las dos lenguas oficiales y los ciudadanos de Cataluña el derecho y el deber de conocerlas. Los poderes públicos de Cataluña deben establecer las medidas necesarias para facilitar el ejercicio de estos derechos y el cumplimiento de este deber. De acuerdo con lo dispuesto en el artículo 32, no puede haber discriminación por el uso de una u otra lengua. (Odstavec 2, článek 6 katalánského autonomního statutu z roku 2006). Ibid.

Dalším revolučním krokem v nové katalánské ústavě je nový jazyk *aranés*, kterým se mluví v katalánské provincii Arán. Aranský jazyk je označen za vlastní jazyk tohoto regionu a navíc prohlášen za oficiální jazyk Katalánska. Od roku 2006 tak má Katalánsko, podle znění odstavce 5, článku 6 nové ústavy, tři oficiální jazyky: katalánštinu, španělštinu a *aranés*.

Autonomní statut z roku 2006 byl schválen španělskými kortesy a následně stvrzen v referendu občanů Katalánska 18. června 2006. K vypracování nového autonomního statutu Katalánska došlo během posledního vládního období katalánské strany Shoda a jednota (*Convergència i Unió*). Podpořit reformu tohoto autonomního statutu se zaručil i tehdejší kandidát na předsedu španělské vlády, Luis Rodríguez Zapatero, a to na mítinku v Palau Sant Jordi během předvolební kampaně roku 2003. O dva roky později, 30. září roku 2005, je schválen v katalánském parlamentu návrh nového autonomního statutu, který podpořily CiU (Convergència i Unió – Shoda a jednota), PSC (Partit dels Socialistes de Catalunya – Socialistická strana Katalánska), ERC (Esquerra Republicana de Catalunya – Republikánská levice Katalánska) a koalice ICV-EA (Iniciativa per Catalunya Verds – Esquerra Unida i Alternativa: Iniciativa za zelené Katalánsko – Levicová jednota a alternativa), celkem 120 hlasy. Proti návrhu se vyslovilo 15 hlasů (všechny od zástupců Partido Popular de Catalunya – Lidová strana Katalánska). Před schválením tohoto návrhu probíhalo dlouhé vyjednávání mezi politickými stranami, jež tvoří současnou vládu a Convergència i Unió. Zatímco o národnostní otázce a povinnosti znát oba oficiální jazyky panovala mezi Convergència i Unió a vládními stranami shoda, v souvislosti např. s výhradně světským (necírkevním) charakterem škol či rozšířením historických práv Katalánska došlo k řadě názorovým střetům. 2. listopadu 2005 španělská poslanecká sněmovna schvaluje projednávání návrhu. Proti schválení vystupuje Lidová strana a označuje ho za protiústavní a podává stížnost k ústavnímu soudu. Předseda vlády, Luis Rodríguez Zapatero, vyjadřuje na plénu poslanecké sněmovny podporu návrhu katalánské ústavy. Návrh je poté projednáván ústavní komisí, které předsedá bývalý místopředseda vlády Alfonso Guerra. Je zřízen výbor s paritním zastoupením mezi představiteli ústavní komise a zastupiteli katalánského parlamentu. Protože od samého počátku jednání dochází mezi katalánskými stranami k řadě neshod, jsou vedena mezi těmito jednotlivými stranami a vládní socialistickou stranou PSOE bilaterální jednání. 21. ledna 2006 dochází k předběžné dohodě mezi předsedou španělské vlády a předákem katalánské opozice, Arturem Masem, o vymezení Katalánska v novém autonomním statutu, který je schválen Sněmovnou zastupitelů 30. března 2006 a následně Senátem 10. května 2006. Novou

katalánskou ústavu podpořily všechny politické strany vyjma Lidové strany (PP), která hlasovala proti, a Republikánské levice Katalánska (ERC), která se hlasování zdržela. Následkem toho je ERC vyloučena z katalánské vlády a do konce téhož roku jsou vypsány předběžné volby do katalánského parlamentu.

6. 3. 1. 3 Politické strany v Katalánsku

Katalanismus

Tímto termínem se označuje kulturní a politické hnutí podporující katalánskou tradici, kulturu a jazyk. Katalanismus se objevuje v 19. století, jako myšlenkový proud, který vzniká na základě katalánské renesance (*Renaixença*), jež podporovala znovuoobnovení a normalizaci katalánského jazyka. Důraz je kladen i na historii Katalánska. V druhé polovině 19. století přechází toto myšlenkové hnutí i do politiky, což má za následek vznik prvních katalánských politických stran (vesměs socialistického typu), které prosazují autonomní politiku Katalánska ve vztahu ke španělskému státu na základě odlišné historie, kultury a jazyka.

Katalánský nacionalismus

V prvním desetiletí 20. století vzniká na základě katalanismu jiný myšlenkový proud, katalánský nacionalismus, jehož hlavním mottem je, že Katalánci jsou národ. Z katalánského nacionalismu ve třicátých letech minulého století vzniká katalánský separatismus.

Shoda a jednota (Convergència i Unió - CiU)

Politická strana Shoda a jednota (CiU), založená r. 1978, je sdružení dvou katalánských nacionalistických stran: liberální Demokratické shody Katalánska (Convergència Democràtica de Catalunya) jejíž významným představitelem byl Jordi Pujol (prezident *Generalitat* od roku

1980 – 2003, předseda a zakladatel CiU) a křesťanská Demokratická unie Katalánska (Unió Democràtica de Catalunya). Od roku 2001 je předsedou CiU Artur Mas.

Shoda a jednota r. 1978 hlasují pro novou španělskou ústavu, stejně tak o rok později pro autonomní statut Katalánska. Vyjadřují se i pro vstup do NATO a r. 2005 pro Evropskou ústavu. V roce 2006 hlasují pro nový katalánský statut.

Jedná se o stranu politického středu, podporující katalánský nacionalismus a s ním spjatý katalanismus. Internetové stránky této politické strany (<http://www.ciu.info/> nebo <http://www.ciu.cat/>) jsou pouze v katalánštině.

Socialistická strana Katalánska (Partit dels Socialistes de Catalunya - PSC)

Katalánská sociálnědemokratická strana založená r. 1978 úzce spolupracuje s celostátní vládou sociálnědemokratickou stranou PSOE (Partido Socialista del Obrero Español), s kterou sdílí parlamentní klub ve španělské poslanecké sněmovně, není však její součástí a je na PSOE nezávislá. V roce 2003 předseda strany Pasqual Maragall podepsal koaliční dohodu (Pacto del Tinell) s Katalánskou republikánskou levicí (ERC) a se sociálnězeleným blokem Levicového sdružení a Alternativy (EUiA) a Iniciativou pro zelené Katalánsko (ICV). Ukončil tak 23leté vládnutí CiU v Katalánsku. Tento pakt trval do roku 2006, kdy bylo z katalánské vlády vyloučeno šest členů ERC. Po nových katalánských volbách (konaných ještě téhož roku) byla koaliční dohoda mezi původními stranami obnovena. Předsedou je i do dnešní doby Pasqual Maragall. Prezidentem *Generalitat* se stal první sekretář strany José Montilla.

Sociální demokraté Katalánska hráli rozhodující úlohu při vyjednávání nového autonomního statutu Katalánska z roku 2006. Toto vyjednávání na celostátní úrovni bylo ulehčeno možná i faktem, že katalánská koalice vedená Pasqualem Maragallem jednala s vládní sociálně demokratickou stranou PSOE, s kterou sdílí parlamentní klub.

Tato politická strana nabízí i španělskou verzi svých internetových stránek (<http://www.socialistes.cat/home/>)

Katalánská republikánská levice (Esquerra Republicana de Catalunya – ERC)

Strana založená r. 1931 propagující nezávislost Katalánska. Současně působí i na Baleárských ostrovech a ve Valencii jako Valencijská republikánská levice (ERPV). Jedná se o levicovou stranu, která se snaží prosazovat republikánský systém státu a vyjadřuje se pro nezávislost všech katalánsky mluvících oblastí (Katalánsko, Valencie, Baleáry, Andorra a východní část Aragónu – Franja de Poniente).

V Evropském parlamentu má zastoupení jednoho poslance. Internetové stránky (<http://www.esquerra.cat>) jsou pouze v katalánštině.

Iniciativa pro zelené Katalánsko a Levicové sdružení a Alternativa (ICV - EUiA)

Koalice byla vytvořena r. 2003, do Evropského parlamentu kandiduje každá strana zvlášť. Iniciativa pro zelené Katalánsko (*Iniciativa per Catalunya Verds*) je sociálně-ekologickou stranou. Své internetové stránky (<http://www.iniciativa.cat/>) nabízí jak v katalánštině tak i španělština a angličtině. EUiA (*Esquerra Unida i Alternativa*) je katalánská socialistická strana. Je proti znění dnešní Evropské ústavy, přesto je proevropsko stranou. Své webové stránky (<http://www.euia.org/>) nabízí pouze v katalánštině.

Lidová strana Katalánska (Partit Popular de Catalunya – PP)

Lidová strana Katalánska je součástí celostátní konzervativní španělské Lidové strany. Byla založena roku 1989 s nástupem celostátní strany, která vystřídala tehdejší Lidovou alianci. Předsedou strany je Josep Piqué. V současné době je čtvrtou nejsilnější stranou v katalánském parlamentu. Lidová strana jako jediná parlamentní strana Katalánska hlasovala proti přijetí nového autonomního statutu v roce 2006 a uspořádala před referendem kampaň, kde vyzývala občany, aby hlasovali proti novému autonomnímu statutu. Lidovou stranu Katalánska naleznete na <http://www.ppcatalunya.com/>, kde si zájemce vedle katalánské verze stránek může zvolit i verzi španělskou.

Občané pro změny (Ciutadans pel Canvi - CpC)

Občané pro změny je občansko-politická platforma, která vznikla roku 1999 s cílem podpořit kandidaturu Pasquala Maragalla na prezidenta katalánské *Generalitat*. Ve volbách v roce 2006 se představili v koalici s PSC, s kterou úzce spolupracovali již během vládnutí Pasquala Maragalla v období 2003 – 2006. Volební kandidátka této strany je tvořena spíše nezávislými kandidáty. Internetová stránka tohoto sdružení je na adrese <http://www.pelcanvi.org/queescpc/queescpc.htm> (pouze v katalánštině).

Občané – Občanská strana (Ciutadans-Partido de la Ciudadanía)

Občané – Občanská strana je španělská sociálně-liberální politická strana, která vznikla roku 2005 jako reakce na nově vzniklou politickou platformu Občané Katalánska (Ciutadans de Catalunya). Jedná se o skupinu převážně intelektuálů, kteří mají trvalý pobyt v Katalánsku a vystupují proti katalánskému nacionalismu. Internetové stránky jsou jak v katalánštině tak i ve španělštině (http://www.ciutadans-ciudadanos.net/index_CA.php).

Složení katalánského parlamentu r. 2003 (celkem 135 poslanců):

Strana	Procenta	Počet mandátů
CiU	30,94 %	46
PSC	31,16 %	42
ERC	16,44 %	23
PP	11,89%	15
ICV - EUiA	7,28%	9

Složení katalánského parlamentu r. 2006 (celkem 135 poslanců):

Strana	Procenta	Počet mandátů
CiU	31,52%	48
PSC- CpC	26,82%	37
ERC	14,03%	21
PP	10,65%	14
ICV - EUiA	9,52%	12
Ciutadans-Partido de la Ciudadanía	3,03%	3

Složení katalánské vlády roku 2003:

PSC, ERC, EuiA + ICV

Složení katalánské vlády roku 2006:

PSC - Cpc, ERC, EuiA + ICV

Zdroj: Parlament de Catalunya⁴⁶ a internetové stránky jednotlivých politických stran.

6. 3. 1. 4 Generalitat

Generalitat je politická instituce, kterou tvoří katalánský parlament, prezident Generality a vláda.

Hlavními kroky jazykové politiky Generality od roku 1979 je podle slov členky Generálního ředitelství jazykové politiky Generalitat de Catalunya, Yvonne Griley Martínezové, zajistit znalost katalánštiny u všech obyvatel Katalánska. Generalitat proto od samého začátku usiluje o naprosto oficiální charakter katalánštiny a snaží se podporovat tento jazyk ve všech sektorech, především pak ve sdělovacích prostředcích, v ekonomické sféře (např. aby byly etikety na výrobcích psány i v katalánštině), ve sportu, v kinematografii, atd. Tento druh jazykové politiky je vypracován na základě Zákona 7/ 1983 o jazykové normalizaci v Katalánsku (*Ley 7/ 1983, de normalización lingüística en Cataluña*) a jejím následkem je prudký vzestup znalosti katalánštiny mezi obyvatelstvem, jak dokládá následující tabulka:

---

⁴⁶ *Parlament de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.parlament.cat/portal/page/portal/pcat/IE00>>.

Tabulka č. 1: *Aktivní a pasivní znalost katalánštiny*

	Rozumí katalánsky	Mluví katalánsky
1981	79, 00%	64, 00%
1991	95, 40%	68, 30%
1996	94, 97%	75, 30%

Zdroj: Generalitat⁴⁷

Pouhá znalost katalánštiny však není konečným cílem jazykové politiky Katalánska. Generalitat se snaží, jak už je patrné z textu nové ústavy z roku 2006, zajistit nadvládu katalánštiny nad ostatními jazyky, tedy především nad španělštinou. Proto je katalánština podle nové ústavy hlavním jazykem na školách a upřednostňovaným na úřadech a jiných veřejných sektorech.

Rozvoj katalánského jazyka se Generalitat snaží zajistit i mimo hranice Katalánska a to jak ve Španělsku tak i v zahraničí. Podporuje výuku a rozvoj katalánštiny na zahraničních univerzitách, výzkumných a kulturních organizacích, atd.

Cílem jazykové politiky Generality je zajistit, aby katalánština byla živým jazykem ve všech katalánsky mluvících oblastech a zároveň aby vymizely rostoucí segregační tendence ve Valencii. Dalším cílem je i podporovat katalánštinu v Alicante, kde dochází k jejímu postupnému vymírání.

Odbor pro jazykovou politiku Generality byl zřízen roku 1980 a lingvisté se tak místo pouhých popisů a analýz začínají aktivně spolupodílet na jazykovém vývoji této autonomní oblasti.

---

⁴⁷ Generalitat de Catalunya [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.net>>.

Významnou jazykovou složkou Generality je i Institut katalánské sociolingvistiky, který často spolupracuje s obdobnými institucemi v zahraničí.

6. 3. 1. 5 Sociální rada katalánského jazyka

Sociální rada katalánského jazyka (Consejo Social de la Lengua Catalana a katalánsky Consell Social de la Llengua Catalana) byla zřízena dekretem 28/ 1991 jako poradní orgán v otázce jazykové politiky Generality za účelem podporovat katalánský jazyk ve společnosti. Později je Sociální rada upravena dekretem 148/ 2000, kdy se stává součástí normativního rámce zřízeným Zákonem 1/ 1998 o jazykové politice. Její hlavní činností je hodnotit každoročně cíle a výsledky jazykové politiky katalánské vlády. Poradní funkce rady je zachována. Hlavním cílem Sociální rady katalánského jazyka podle dekretu 116/ 2005 je i nadále podpora rozvoje katalánštiny mezi obyvatelstvem nového tisíciletí.

Hlavní činnost rady podle dekretu 116/ 2005⁴⁸:

- a) každoročně vypracovat posudek o činnosti vlády Generality
- b) na žádost vlády vypracovávat studia a analýzy o podpoře katalánského jazyka ve všech sférách společnosti
- c) posuzovat prostředky obecného jazykového plánování, které by měly být schváleny vládou
- d) navrhopvat vládě vypracování studií a posudků a prostředky na podporu zjednodušeného, ne diskriminačního jazyka a normalizovat katalánskou terminologii.

---

⁴⁸ MARTÍNEZ, Yvonne. Perspectiva de la política lingüística en Cataluña. In Bossong, Georg. *Identidades lingüísticas en la España autonómica*. Madrid: Iberoamericana, 2000.

Posudek Sociální rady pro katalánský jazyk o jazykové politice katalánské vlády za období 2004/ 2005 a posudek vládních plánů na období 2005/ 2006⁴⁹:

Sociální rada pro katalánský jazyk vypracovává ročně posudek o jazykové politice katalánské vlády. Posudek hodnotí uskutečněné či plánované kroky vlády z předešlého období na základě Zprávy o jazykové politice (*Informe de Política Lingüística*), kterou předává Radě Sekretariát jazykové politiky (*Secretaria de Política Lingüística*). Na základě této zprávy Rada vypracuje posudek, který je schválen či zamítnut.

V roce 2006 Sociální rada pro katalánský jazyk schválila posudek o činnosti katalánské vlády na základě Zprávy o jazykové politice na rok 2005. Protože posudek Rady je velice obsáhlý, zmíníme se jen o nejzákladnějších bodech zprávy, podle kterých můžeme zjistit jednotlivé kroky katalánské vlády v oblasti jazykové politiky.

Podpora katalánštiny v neformální komunikaci

Katalánská vláda v lednu roku 2005 zahájila kampaň na podporu katalánského jazyka pod názvem *Dóna corda al català* (španělsky *Dale cuerda al catalán* – Rozjeď to s katalánštinou), na kterou vyčlenila ze svého rozpočtu 2, 5 milionů eur. Kampaň je zaměřená především na nově příchozí obyvatele a mladou populaci. Snahou kampaně je docílit neformálního užívání katalánštiny mezi obyvateli, neboli aby se katalánština stala užívaným jazykem nejen na úřadech a při jiných formálních jednáních, ale i v běžném životě.

Cílem této kampaně je podle Sociální rady dokázat, že nepoužívat katalánštinu znamená vytvořit bariéru mezi současným a nově příchozím obyvatelstvem a především překážky pro ty, kteří katalánsky mluvit chtějí, což představuje podle Rady jistý druh diskriminace. Naopak mluvit katalánsky znamená jednat s druhým bez rozdílů a diskriminace. Podle Sociální rady pro katalánský jazyk by se měla katalánština představit jako prostředek, který otevírá dveře

---

⁴⁹ Informe sobre política lingüística 2005. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www6.gencat.net/llengcat/informe/infcast.htm>>.

novým možností, který ulehčuje získat práci nově příchozím obyvatelům, který vyvolává sympatie, protože právě tak může dát člověk najevo svou vůli integrovat se do společnosti.

V roce 2005 se dále rozšiřuje program *Voluntaris per la lengua* (španělsky *Voluntarios por la lengua* – Dobrovolníci pro jazyk). Tento program byl zahájen o dva roky dříve a slouží na podporu běžné konverzace v katalánštině.

Internet + obchod

Katalánská vláda pomocí dalšího svého programu podporuje tvorbu webových stránek ve více jazykových variantách. Tuto službu zřídila prostřednictvím internetu na adrese <http://www.gencat.net/websmultiling>, která je zaměřena především na firmy a podniky. Tuto službu by však ráda rozšířila i do jiných oblastí, jako je například reklama, prospekty, výroba nálepek, vinět, atd.

Kinematografie, sdělovací prostředky, zábava

Podpora katalánštiny v kinematografii, na videu, DVD a videohrách je jedna z oblastí, do kterých se nejvíce investuje, přesto vliv a přítomnost katalánského jazyka je v této oblasti podle Rady stále slabá. Především ve filmech přítomnost katalánštiny záleží také na distributorských soukromých firmách, které nechťejí zvyšovat své náklady na výrobu. A náklady jsou opravdu vysoké. Podle samotné Sociální rady pro katalánský jazyk 22 dabovaných filmů v katalánštině zvýší cenu lístku na osobu o čtyři eura. Ekonomicky výhodnější než kinematografie je televize a DVD, které již dnes disponují ve většině případů alespoň možností katalánské verze. Tento typ dabingu (dabování filmů, které jsou určeny k domácí spotřebě – televize, DVD) zajišťuje Dabovací katalánská služba (*Servicio Catalán del Doblaje*), která spadá pod Katalánské rádiové a televizní sdružení (*Corporación Catalana de Radio y Televisión - CCRTV*). Dále se podporuje katalánská kinematografie, která natáčí přímo v katalánštině. Navíc je zde snaha podporovat tvorbu komiksů a videoher v katalánštině, protože tento druh zábavy ovlivňuje mladé generace.

Obchod

Aby se katalánština užívala aktivně i v obchodu, rozhodla se *Generalitat* uzavírat smlouvy se všemi subjekty (za předpokladu, že nedojde k jazykové diskriminaci) prioritně v katalánštině. Tímto krokem chce docílit, aby se katalánský jazyk rozšířil na ekonomickém trhu, užíval se postupně na výrobcích i při poskytování služeb. Sociální rada pro katalánský jazyk také sleduje situaci uvnitř podniků, zda se podílejí na jazykové výuce svých zaměstnanců.

Telekomunikace

Generalitat a Sociální rada pro katalánský jazyk také vedou boj za užívání katalánštiny v telekomunikacích. Nejsou spokojeny s postojem telefonních operátorů, kteří až na minimální výjimky neposkytují v jazykové volbě katalánský jazyk. Samozřejmě že z firemního hlediska musíme opět počítat se zvýšením nákladů na provoz. *Generalitat* však argumentuje, že nemožnost si vybrat katalánštinu je protiústavní. Ve Zprávě o jazykové politice z roku 2005 je explicitně zmiňována Radou z porušování ústavy např. mobilní společnost Amena.

Restaurace (gastronomie) / Internet

Roku 2005 byla také uskutečněna informativní kampaň na zhotovení nápojových a jídelních lístků pro bary a restaurace v katalánštině. Tento program je zhotoven na webových stránkách *Generality* www.gencat.net/platsalacarta, kde si můžete vyhotovit nové jídelní menu a nápojové lístky přeložené do katalánštiny. Sociální rada pro katalánský jazyk ve čtvrtém bodě (Nové údaje o znalosti a užívání katalánského jazyka) posudku kritizuje malý počet restauračních zařízení, která by disponovala katalánsky psaným menu. Výslovně kritizuje hlavní město Katalánska, kde pouhých 10% veškerých zařízení tohoto typu vlastní katalánsky psanou nabídku jídel a nápojů.

Podpora katalánštiny u mladé populace

Protože výsledky užívání katalánštiny mezi mladými vrstvami populace, především ve věku mezi 15 – 29 let, byly nižší, než výkonná moc v Katalánsku očekávala, rozhodla se místní

vláda pro období 2005 – 2006 vytvořit program na podporu sociálního užívání katalánského jazyka speciálně zaměřenou na tuto věkovou skupinu. Podpora mladé generace je základním klíčem k udržení vitality jazyka do budoucna.

Internet + kritika institucí

Setkáváme se ale i s kritikou Sociální rady pro katalánský jazyk vůči vládě jak katalánské tak i španělské, a to v oblasti internetových stránek. Kritika se zaměřuje na webové stránky státních institucí ve Španělsku a organizací Evropské unie, z jejichž celého počtu je jen pouhá čtvrtina vybavena katalánskou verzí. Španělský stát je dokonce obviňován z diskriminace, že svá oficiální rozhodnutí ve většině případů nenabízí také v katalánském jazyce. Podobný tón vůči jednotlivým organizacím Evropské unie však nenalezneme. Sociální rada dále vyžaduje na katalánské vládě, aby zajistila na základě smluv s Radou ministrů, Výborem pro regiony a Evropskou komisí reálnou oficialitu katalánského jazyka na soudní, politické a obecné rovině v Evropské unii.

Dopravní komunikace

V pátém bodě posudku (Jazyková kvalita) se mimo jiné hovoří o stavu cedulí a ukazatelů na katalánských a státních silnicích a dálnicích. Zatímco silnice a dálnice podléhající správě *Generality* jsou vesměs vybaveny katalánsky psanými ukazateli a cedulemi, na státních komunikacích v Katalánsku převažují španělsky psané. Rada se odvolává v tomto bodě na Dekret 78/ 1991, článek 2, kde se praví, že informační tabule mají být psané podle tradičního katalánského způsobu. Rada dále vyzívá vládu, aby místopisy na letištích a železnicích byly psány podle katalánského tradičního způsobu, především pak jedná-li se o destinace, kde se hovoří katalánsky. Proto by se nemělo psát *Valencia* ale *València*. Místo *Alicante* raději *Alacant*, místo *Castellon Castelló*, místo *Ibiza* vyžaduje Rada katalánskou variantu *Eivissa*, atd.

Výuka

V oblasti výuky katalánského jazyka spolupracují s vládou na výrobě nových materiálů jak pro žáky tak i pro profesory i jednotlivé univerzity, organizace, úřady, atd. Katalánská vláda

v roce 2006 vypracovávala také návrh o přijímacím řízení učitelů na veškeré druhy škol. Návrh se týkal i povinné znalosti katalánského jazyka mezi učitelským sborem. Prioritním vyučovacím jazykem je katalánština.

Úřady

Osmý bod vypracovaného posudku Sociální radou pro katalánský jazyk nese název Užívání katalánštiny na úřadech. Cílem *Generality* je v tomto bodě dosáhnout jednotného postoje místních správ v užívání katalánského jazyka, který by měl být prioritním před španělštinou. Zároveň Rada zdůrazňuje, že v roce 2005 existovalo 49 radnic ve městech nad 5 tisíc obyvatel, které neměly nařízení o užívání katalánštiny podle Zákona o jazykové politice.

Úřady / soudy

Další bod pojednává o stavu katalánského jazyka v soudnictví, kde se kritizuje malý počet soudních sekretářů, kteří by byli schopni vydávat oficiální prohlášení a publikovat různé dokumenty soudního typu v katalánštině. Stejně tak je kritizován počet soudců a magistrů působících v Katalánsku, kteří dosáhli úrovně B ve znalosti katalánského jazyka (39%). Většina soudních pracovníků tak preferuje španělštinu před katalánštinou a důvodem je podle Rady malý počet překladů a publikací v katalánštině.

Sdělovací prostředky

V jedenáctém bodě (Sdělovací prostředky) vyjadřuje Rada naději, že digitální vysílání umožní větší přítomnost katalánského jazyka ve sdělovacích prostředcích než vysílání analogové. Jak již bylo řečeno, katalánská vláda ve spolupráci s Katalánským rádiovým a televizním sdružením (CCRTV) vyvíjí svoji snahu o rozšíření katalánštiny i prostřednictvím dabování a televizních titulků. Televizní titulky nabízejí přístup k písemné formě jazyka pro skupiny obyvatel, kteří nemají snadný přístup k literatuře a tak mohou dopomoci ke znalosti psané formy jazyka. Španělská veřejnoprávní televize je kritizována Sociální radou za malý časový prostor pro informační program v katalánském jazyku (30 minut). Radě je také trnem v oku,

že katalánská TVE⁵⁰ je nazývána místním střediskem celostátní veřejnoprávní televize. Dalším znepokojujícím faktorem pro Radu je slabá přítomnost katalánštiny v bezplatných denících vydávaných převážně v hlavním městě. Uspokojivým tónem hodnotí prezenci katalánského jazyka v radiovém vysílání a především pak vyzdvihuje skutečnost, že ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) schválil koncovku .cat, což dělá z Katalánska první jazykovou komunitu na světě, která má svou vlastní internetovou doménu.

6. 3. 1. 6 Závěr

Je evidentní, že podpora katalánštiny je v Katalánsku ze strany vládních organizací a samotné vlády velmi živá a aktivní, mnohem více, než v ostatních autonomních komunitách. Tento jev je samozřejmě dán složením stran v katalánském parlamentu a stran tvořících místní vládu. V Katalánském parlamentu mají silné zastoupení typické katalánské strany, které podporu svého jazyka uvádějí mezi hlavními body svých volebních programů (např. CiU a ERC). Vedle těchto stran získávají velkou míru hlasů především levicové ať už katalánské či celostátní strany (PSC, ICV-EA), které jsou ve svých názorech ohledně jazykové otázky o mnoho liberálnější, než strany pravicové, které de facto vycházejí z centralistického pojetí státu a tudíž i preferují jednotný pevný jazyk nad mnohojazyčností. Téměř jedinou úspěšnou pravicovou stranou v Katalánsku je katalánská PP (Lidová strana - *Partido Popular*), která například jako jediná hlasovala proti schválení nového autonomního statutu z roku 2006, který zaručuje katalánštině silnější autonomii.

Jazyková politika katalánské vlády je samozřejmě zaměřena výhradně na podporu vlastního jazyka. Tato podpora je často doprovázena katalanismem nebo katalánským nacionalismem, které jsou de facto její součástí a které jsou spjaty s historií této autonomní oblasti. Hlavním okruhem, kam vláda a i celá *Generalitat* upírá svou pozornost, je rozvoj katalánštiny v každodenní mluvě mezi obyvatelstvem, přičemž je kladen zvláštní důraz na mladou populaci a nově příchozí občany. Podpora rozvoje katalánského jazyka mezi obyvatelstvem je tudíž i spjata s jeho výukou. Proto se vláda zaměřuje nejen na speciální kurzy ale i na samotné

---

⁵⁰ TVE = Televisión Española (Španělská televize)

učitelské sbory ve všech typech škol, zda jsou řádně vybaveny dostatečnými jazykovými znalostmi. Častými místy neformální komunikace mezi obyvatelstvem jsou restaurace a bary, proto se vláda snaží, aby katalánský jazyk byl přítomen i v těchto místech např. v podobě jídelních a nápojových lístků. Součástí každodenního života je i doprava a tak se setkáváme s realizovanými projekty v katalánském jazyce v podobě ukazatelů a cedulí. Silným polem působnosti *Generalitat* jsou úřady a instituce jí podléhající, proto není žádným překvapením, že silný důraz na používání katalánštiny je kladen především na tyto organizace. Stejný tlak však vyvíjí *Generalitat* i na státní úřady působící na katalánském území. Vitalitu svého jazyka se snaží docílit i na mezinárodní úrovni, především pak v rámci Evropské unie.

Důležitou roli v dnešním životě mají sdělovací prostředky, které bezpochyby značně ovlivňují veřejnost. Proto také katalánská vláda na podporu svého jazyka investuje do této oblasti největší podíl svých investic. Výsledkem je například již dlouhou dobu působící veřejnoprávní katalánská televize a radiová stanice. Vedle televize, rádií a periodik má důležitou roli i internet. A právě zde je propaganda katalánského jazyka nejprogresivnější, nejmasivnější a nejmarkantnější. Velkého úspěchu bylo dosaženo zřízením vlastní (jazykové) internetové domény v podobě .cat. Vláda vydává prostředky na zřizování původních webových stránek v katalánštině či na zřizování katalánské verze pro stránky, jejichž původním jazykem katalánština není. Tato snaha byla nejprve zaměřena na politickou, později na obchodní sféru, v dnešní době je podporována i v ostatních oblastech především společenského života.

V obchodní sféře se podpora rozvoje katalánského jazyka nelimituje pouze na uzavírání smluv v katalánštině ze strany katalánských vládních organizací a úřadů se svými partnery, ale i např. na podporu výuky jazyka ve firmách. Snaha je i docílit katalánsky psaných etiket, obalů, atd.

Podpora katalánštiny však může nabýt i extrémních podob, které do jisté míry balancují na hraně zákona nebo jsou diskriminačního rázu. Není žádným tajemstvím, že existují základní školy, kde kastilština jako vyučovací jazyk vůbec neexistuje a kde jediným vyučovacím jazykem je katalánština, a to hned od první třídy. Španělština je zde vyučována pouze jako

jazyk-předmět (např. jen 3x týdně) a dostává se na úroveň cizích jazyků, jako je angličtina nebo francouzština. Nicméně rozhodnutí jednotlivých škol mít za vyučovací jazyk pouze katalánštinu protizákonné není, naopak v některých bodech odpovídá přesnému znění nového statutu, že katalánský jazyk má být hlavním a upřednostňovaným jazykem při výuce. Ohledně práva na výuku zmiňuje nový zákon pouze katalánštinu (viz. článek 35, odstavec 1 a 2). Do jaké míry je tento přístup diskriminační pro obyvatele, kteří v Katalánsku žijí kratší dobu a jejichž dítě katalánsky neumí, je na zvážení. Je ale pravděpodobné, že dítě, které neumí dostatečně katalánsky na to, aby mohlo začít svou povinnou docházku, bude na začátku školního roku přeřazeno do speciálních kurzů. Tento krok již odporuje odstavci č. 3, článku 35 autonomního statutu, kde se jasně uvádí, že žáci nesmí být odděleni do zvláštních skupin z jazykových důvodů⁵¹. Je třeba však zdůraznit, že se jedná spíše o ojedinělé případy. V obchodní sféře existuje zákon, který všem majitelům obchodů nařizuje, aby nápisy a cedule na jejich obchodech byly napsány alespoň v katalánštině. Pokud majitel obchodu povinnost nesplní, mají orgány *Generalitat* právo vybírat za neplnění zákona pokutu. Článek 34 katalánského statutu praví, že všechny osoby mají právo být obslouženy jedním ze dvou oficiálních jazyků, který si zvolí. To znamená, že majitel či zaměstnavatel obchodu, v případě že přijde do kontaktu se zákazníkem, má de facto povinnost znát oba dva oficiální jazyky. Zarážející skutečností však je, že z iniciativy *Generalitat* existuje internetová stránka a střediska, kde občané mají právo napsat stížnost na kohokoli pro neplnění jazykového zákona. Internetová stránka tohoto druhu se nachází na oficiálním webu *Generalitat*, je nazvána Jazyková garance katalánštiny a na základě napsané stížnosti je provedena inspekce vámi označeného místa. Tuto stránku naleznete na adrese: <http://www6.gencat.net/llengcat/ogl/formque.htm>. Kromě internetových stránek existují již výše zmíněná Střediska jazykové garance katalánštiny.

Podpora katalánského nacionalismu se dostala i do sportovní sféry. Asi nejznámějším sportovním subjektem, který nejvíce podporuje katalánský nacionalismus, je fotbalový klub Barcelona F.C (*Barça*). Zde některá prohlášení, především z řad fanoušků, dosahují extrémních výšin, kdy již můžeme mluvit o prosazování nezávislosti Katalánska než o

---

⁵¹ Viz. autonomní statut Katalánska z roku 2006, článek 35, odstavec 3: *Los alumnos tienen derecho a no ser separados en centros ni en grupos de clase distintos por razón de su lengua habitual*. Estatuto de Autonomía de Cataluña de 2006. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.net/generalitat/cas/estatut/>>.

pouhém katalanismu. Častokrát můžeme být svědky, především při zápasech, které přenášejí i zahraniční televizní kanály, nápisů *Toto není Španělsko, Katalánsko není Španělsko*, atd. Katalanismus je podporován i samotným vedením klubu v čele s prezidentem Joanem Laportou. Je zvykem, že noví zahraniční hráči při vstupu do klubu podepisují kromě profesionální smlouvy i klauzuly, v které se zavazují, že budou respektovat katalánskou kulturu a během určité doby se naučí katalánsky. Je známý i případ z minulého roku, kdy kamerunský útočník Samuel Eto'o požádal katalánského novináře, aby mu otázku položenou v katalánštině zopakoval ve španělštině - a následně se za to musel omluvit.

Cílem této kapitoly není hodnotit jazykovou politiku katalánské vlády, ale zmapovat veškerá její pole působnosti. Katalánština je tak podporována v politické, kulturní, obchodní, dopravní, komunikační, sociální i sportovní sféře. Ve srovnání s ostatními autonomními komunitami, které mají jako Katalánsko dva oficiální jazyky (Galicie, Baskicko, Valencie, Baleárské ostrovy) je katalánská autonomní komunita v podpoře svého jazyka nejaktivnější. Tento rozdíl je nejen dán politickým složením jednotlivých autonomních parlamentů, ale i historickým vývojem. Onen výše zmiňovaný katalánský nacionalismus vychází z dlouhodobé historie, a to již od středověku, kdy Katalánsko nepodléhá kastilskému vlivu, jako je tomu v případě Galicie a Baskicka, ale vytváří si díky tehdejšímu historicko-politickému vývoji svoji osobitou kulturu a charakter, který přežívá dodnes. Katalánský jazyk se ať v psané či orální podobě v Katalánsku nikdy nevytratil, i když vliv kastilštiny je např. od 18. století velmi silný a katalánština se stává de facto minoritním jazykem. V současné době je jazykem bezpochyby živým ne však majoritním. Do jaké míry má na tom zásluhu jazyková politika a přirozenost obyvatel mluvit tímto jazykem, do jaké míry je vitalita tohoto jazyka uměle vyvolaná či přirozená, zda tento druh jazykové politiky katalánské vlády občany omezuje v jejich svobodném rozhodování je otázka názoru.

Jisté je, že schválením nového znění autonomního statutu v roce 2006 Katalánsko posílilo svoji autonomii na politické i jazykové úrovni. Mluvit katalánsky již není právo, ale povinnost, ukazatele a cedule jak v dopravě tak i v obchodu musejí mít alespoň katalánskou verzi, katalánština má být upřednostňována ve školství a na úřadech před kastilštinou, atd. Prosadit nový status v katalánském parlamentu z hlediska počtu poslanců nepředstavovalo žádný problém, protože všechny strany (vyjma Lidové strany Katalánska a Občanské strany)

mají mezi hlavními body svých volebních programů podporu katalanismu či katalánského nacionalismu. Ke schválení ve španělském parlamentu přispěl i fakt, že španělská vládní strana PSOE blízce spolupracuje s vládní katalánskou PSC, že ve španělském parlamentu mají své zastoupení i katalánské strany a že současný předseda španělské vlády se v předvolební kampani v roce 2004 zaručil nový status ve španělském parlamentu prosadit. Před rokem 2004, v době vlády Lidové strany, by ke schválení dnešního katalánského statutu ve španělském parlamentu došlo jen stěží.

Některá opatření *Generalitat* ve prospěch katalánštiny nám mohou připadat velmi přísná; může se zdát, že mají za cíl vytlačit španělský jazyk z běžného života a vytvořit tak z Katalánska oblast, kde majoritním jazykem bude katalánština a jazyková rovnost platit nebude. Nesmíme však zapomenout, že tato oblast se nacházela 40 let v hluboké diktatuře, která vlastní jazyk této autonomní komunity naprosto potlačovala. Je proto pochopitelné, že snahou politiků, kteří jsou voleni občany, je tuto situaci napravit a svůj vlastní jazyk, jako hlavní znak své identity a kultury, oživit a docílit toho, aby byl jazykem živým. V situaci, kdy jazyk byl jednoznačně minoritním a mezi obyvateli jen málo užívaným, se politická a lingvistická reprezentace Katalánska rozhodla pro umělé řešení, oživit jazyk vládními nařízeními a zákony. K tomuto kroku také přispívá fakt, že především jazyková reprezentace si je vědoma, že bilingvní situace na jednom teritoriu je stavem přechodným, dočasným, a postupem času začne jeden z jazyků výrazně dominovat. Do dnešní doby byla silnějším jazykem v Katalánsku kastilština. Zda se v Katalánsku dosáhne trvalé dvojjazyčnosti nebo zda přežije jen jeden jazyk - a který to bude - , ukáže čas a budoucí politický vývoj. Spravedlivé je také zmínit to, že k podpoře katalánského nacionalismu a k protišpanělským náladám přispívá antikatalánská propaganda v nekatalánských (často madridských) médiích, která často záměrně zkresluje reálný stav věcí, jako například nedávno (duben 2004) odvysílaný dokument na TeleMadrid: *Los ciudadanos de segunda*.

I když se již delší dobu zabýváme činností katalánské vlády a jednotlivými katalánskými autonomními statuty, neznamená to, že bychom se oddálili hlavnímu tématu této práce: jazykové politice španělského státu. Aby jednotlivá rozhodnutí katalánské vlády či parlamentu nebyla protiústavní, musejí se řídit podle autonomního statutu Katalánska a stejně tak podle španělské ústavy. Autonomní statut Katalánska byl schválen katalánským

parlamentem, ale jeho definitivní platnost byla schválena až parlamentem španělským, jinými slovy státním legislativním orgánem. Navíc obsah každého autonomního statutu je výsledkem vyjednávání mezi zástupci dané autonomní komunity a španělské vlády, potažmo parlamentu, která buď má vůli či ne jej předložit ve španělském parlamentu a zajistit mu dostatek hlasů na jeho schválení, nebo nikoli. Zjednodušeně řečeno, jazyková politika katalánské vlády je odrazem jazykové politiky státní vlády. Existence statutu se zakládá na znění španělské ústavy, která jejich existenci povoluje.

6. 3. 2 Baleárské ostrovy

První autonomní statut Baleárských ostrovů byl sepsán roku 1983. Za jazyk této oblasti je označena katalánština, která je podle statutu společně s kastilštinou oficiálním jazykem této autonomní komunity. Všichni obyvatelé Baleárských ostrovů mají právo ho znát a užívat⁵². Jazyková normalizace byla jedním z hlavních bodů tehdejší autonomní politiky. Proto je o tři roky později vydán Zákon o jazykové normalizaci na Baleárských ostrovech (*Llei de normalizació lingüística de les Illes Balears*), jehož cílem je skutečné, standardní užívání katalánštiny jako oficiálního jazyka na úřadech. Podle tohoto zákona se má také zajistit výuka v katalánském jazyce, podporovat tento jazyk ve sdělovacích prostředcích atd. Nové znění autonomního statutu Baleárských ostrovů byl vydán na počátku roku 2007. Z jazykového hlediska je přidán článek číslo 5 pod názvem Území s jazykovým a kulturním poutem s Baleárskými ostrovy; podle tohoto bodu se vláda Baleárských ostrovů zaručuje, že bude podporovat spolupráci na kulturní bázi s ostatními regiony, které mají kulturní a jazykový vztah s Baleárskými ostrovy⁵³.

Díky jazykové normalizaci se katalánština stala oficiálním jazykem na všech typech škol. Další zákon z roku 1997 zavazuje všechny druhy škol vyučovat minimálně z 50%

---

⁵² Ley orgánica 2/ 1983 (Estatuto de Autonomía de las Illes Balears). In *Govern de les Illes Balears* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://www.caib.es/webcaib/govern_illes/estatut_autonomia/doc/estatut.es.pdf>.

⁵³ Ley orgánica 1/ 2007 (Estatuto de Autonomía de las Illes Balears). In *Govern de les Illes Balears* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://www.caib.es/webcaib/govern_illes/estatut_autonomia/doc/estatut2007.es.pdf>.

v katalánském jazyce. Z tohoto důvodu je v současné době 90% veškerých předmětů na státních základních i středních školách vyučováno v katalánštině, u soukromých škol se jedná o 60% veškeré výuky. Na univerzitách jsou předměty přednášeny zhruba z 50% v katalánštině.

Úřady jsou již tradičně dvojího druhu: státní úřady, kde ve většině případech převládá užívání španělštiny, a regionální úřady, kde je snaha mluvit převážně katalánsky.

Ze sdělovacích prostředků můžeme citovat periodikum *Diari Balears* (jediné, které vychází výhradně v katalánštině) a dvojjazyčná televizní stanici IB3.

V hospodářské sféře převládá kastilština nad katalánštinou. Umět katalánsky není požadavkem pro přijetí ve většině podniků s výjimkou veřejných institucí, kde se vyžaduje znalost katalánštiny. Máme-li označit sektor, kde katalánština převládá nad kastilštinou, pak je to drobné podnikání.

6. 3. 3 Autonomní oblast Valencie

Také v autonomní oblasti Valencie je podle valencijského statutu katalánština (pod svým specifickým názvem *valencijsština*) společně s kastilštinou oficiálním jazykem⁵⁴. Roku 1983 je vydán zákon o užívání a výuce valencijsštiny (*Ley 4/1983, de 23 de noviembre, de Uso y Enseñanza del Valenciano*⁵⁵). Na základě tohoto zákona se valencijsština (katalánština) stává společně s kastilštinou povinným vyučovacím jazykem na neuniverzitních typech škol. Je

---

⁵⁴ Ley orgánica 5/ 1982 (Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana. In *Bases de datos de la Generalitat Valenciana* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://www.pre.gva.es/bdlgv/defaultc.htm?URL=http://www.pre.gva.es/L/BASIS/DOGV/WEB/LEGISLACION_C/DDW?W%3DNUMERO_DOGV%3D%2274%22+ORDER+BY+FECHA_DOGV/D%2CFECHA_DISPOSICION/D%26M%3D1%26K%3D0108/1982%26R%3DY%26U%3D1>.

⁵⁵ Ley 4/ 1983 de Uso y Enseñanza del Valenciano. In *Repertorio Legislativo de la Generalitat* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.rlgv.gva.es>>.

používána ve sdělovacích prostředcích a znalost tohoto jazyka je vyžadována pro přijetí do veřejných funkcí. Tento krok je zdůvodňován tím (podobně jako v ostatních autonomních oblastí), že valencijská *Generalitat* (valencijská podoba katalánské *Generalitat*) má povinnost bránit kulturní bohatství své oblasti a především pak navrátit valencijsčině zaniklou prestiž, protože je považována za historický a svébytný jazyk této autonomní komunity a hlavním znakem valencijské identity. Hlavním cílem *Generalitat* podle statutu je, aby se valencijsčina stala stejně používaným jazykem této oblasti jako kastilština. V roce 1998 je založena zákonem 7/ 1998 Akademie valencijského jazyka (*Academia Valenciana de la Lengua*), jejímž cílem je podporovat užívání valencijstiny a především zavést pevnou jazykovou normu valencijstiny a dbát o vývoj tohoto jazyka. Akademie valencijského jazyka je institucí, která spadá pod valencijskou *Generalitat*.

Zákonem o užívání a výuce se stala valencijsčina hlavním vyučovacím jazykem některých předškolních a základních škol (jejich počet stále stoupá, např. v roce 1981 jich bylo pouhých 10, zatímco v roce 1994 již 392), zároveň je povinným předmětem na všech typech škol. Na středních školách je užívání katalánštiny jako vyučovacího jazyka menší než 20%.

Používání katalánštiny na úřadech není tak rozšířené, jako je tomu např. v Katalánsku. Iniciativa používat katalánštinu na jednotlivých úřadech této oblasti spadá pod valencijskou *Generalitat*, která je některými politickými stranami a asociacemi na podporu valencijstiny kritizována za laxnost. Situace na místních úřadech je odlišná region od regionu. Nejvíce pošpanělštěné úřady v celé autonomní oblasti jsou ve velkých městech jako Valencie, Alicante, Elche. V některých případech dokonce došlo pod nátlakem valencijské radnice i k zákazu používat valencijskou variantu na veřejných nápisech.

Ze sdělovacích prostředků, které aktivně používají valencijsčinu, jmenujme např. Canal 9 (bilingvní) nebo Punt 2, který vysílá pouze valencijsky, a donedávna katalánský kanál TV3, který vysílal do všech katalánsky mluvících oblastí.

V hospodářské sféře platí stejné podmínky jako na Baleárských ostrovech, katalánština je podmínkou pro přijetí do zaměstnání pouze ve veřejné správě.

Počet obyvatel od 3 a více let podle znalosti valencijštiny – rok 2001

	Alicante	Castellón	Valencia	Autonomní oblast oblast Valencie	Autonomní oblast Valencie v procentech
Počet obyvatel	1.411.481	468.611	2.142.324	4.022.416	100
Nerozumí	346.558	31.113	171.022	548.693	14
Rozumí ale nemluví	468.362	106.374	596.980	1.171.716	29
Rozumí, čte, ale nemluví	86.174	31.766	217.828	335.768	8
Mluví	142.153	62.259	197.464	401.876	10
Mluví a čte	126.026	96.288	373.902	596.216	15
Mluví, čte a píše	242.208	140.811	585.128	968.147	24

Zdroj: Instituto Valenciano de Estadística⁵⁶

V porovnání s Katalánskem je katalánština (valencijština) ve Valencii o mnohem méně aktivně používaným jazykem jak v běžném životě, tak především ve veřejné správě. Označíme-li Katalánsko jako bilingvní oblast, pojmenování pro autonomní oblast Valencie z jazykového hlediska by bylo spíše diglosie. Valencijština je používána spíše mimo velká města a někdy je vnímána jako nemoderní jazyk. Důvodů pro tento trend je samozřejmě víc, všechny jsou však mimojazykové. Jedním z nich je historický vývoj, kdy v rozmezí 15. a 16. století valencijská šlechta a dvory přijímají za svůj jazyk kastilštinu, protože většina z nich pochází ze španělsky mluvících území. Tento jev se brzy rozšíří do celých měst a valencijština tak zůstává hlavním jazykem pro sociálně nižší třídy a venkov. Na rozdíl od Katalánska se katalánština ve Valencii nekultivuje v písemné podobě, a tak se písemná forma tohoto jazyka vytrácí. V Katalánsku naopak katalánština nikdy nevyumizela z veřejné správy, i když záměry španělské koruny byly opačné. Také buržoázie v Katalánsku se katalánštiny

⁵⁶ Instituto Valenciano de Estadística [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://ive.infocentre.gva.es/pls/portal/docs/PAGE/IVE_PEGV/CONTENTS/temas/Cas/Cap01/1.3.2.htm>.

nezřiká. Dalším důvodem pro současný stav valencijské jazyky je tzv. valencijský nacionalismus, o kterém se zmíníme v následujících odstavcích.

Jak jsme si již mohli všimnout, častokrát dochází ke kombinaci názvů jazyka katalánština – valencijská jazyk. Na začátku této kapitoly jsme uvedli, že katalánština na tomto území má svůj specifický název valencijská jazyk, jinými slovy, jedná se o tentýž jazyk, který je užíván v Katalánsku i na Baleárských ostrovech. Valencijská jazyk sice neodpovídá přesným normám jazyka používaného v Katalánsku, odlišnosti jsou však tak malé, že se rozhodně nejedná o dva rozdílné jazyky. Valencijská jazyk je proto dialektem či variantou katalánštiny. Existuje však i opačný názor, že valencijská jazyk je samostatný, na katalánštině nezávislý jazyk a je třeba jej chránit.

Od Frankovy smrti a přechodu k demokratickému systému se stala valencijská jazyk jedním z hlavních politických témat na tomto území. Podstata problému, totiž otázka, jak vnímat a chápat valencijskou jazyk, tedy otázka jazyková a vědecká, byla zatlačena pohledem politickým – a politický pohled na otázku valencijského jazyka se od toho lingvistického velmi liší. Zde se již jedná o čistou politiku, přesněji řečeno o jazykovou politiku konzervativních a nacionalistických stran.

Z hlediska jazykovědného je rozdíl mezi katalánskou variantou v Katalánsku a katalánskou variantou ve Valencii skutečný, avšak o mnohem menší než je rozdíl mezi kastilštinou v Madridu a kastilštinou v Andalusii, než mezi španělštinou užívanou ve Španělsku a Argentině, jež se i přes existující rozdíly (gramatika, výslovnost, atd.) stále jmenuje španělština, a ne argentinština. Proto v žádném případě nemůžeme mluvit o valencijské formě katalánštiny jako o samostatném jazyku, ale pouze jako o dialektu katalánštiny, který má svůj specifický název valencijská jazyk.

Hlasy, které zastávají názor, že valencijská jazyk je nezávislým a samostatným jazykem, nejsou hlasy jazykovědců, ale hlasy politiků. Argumenty se zakládají na tvrzení, že Valencie není Katalánsko, že každá autonomní komunita má svou vlastní, odlišnou kulturu a tedy i jazyk.

Ve skutečnosti však existuje na světě mnoho kultur, které nejsou totožné, přesto jazyk (i když s různými variantami) mají společný (např. USA, Velká Británie, Austrálie). Nacionální pohled na skutečnost se zakládá na potřebě sebeurčení, na potřebě vymezit svou vlastní kulturu, nezávislou na centrální moci španělského státu i (a to především) na katalánském vlivu a zabránit tak spojení s těmito odlišnými kulturami, což by mělo podle valencijských nacionalistů za následek zánik jejich vlastní kultury. Hlavním znakem kultury je její jazyk, proto je pozornost této skupiny především zaměřena na obranu jazyka. Tyto argumenty vedou valencijské nacionalisty k názoru, že pokud by vznikla pevná jednota či unifikace mezi používanými variantami katalánštiny a nazývaly by se jedním jménem „katalánština“, v názvu by tedy nefigurovalo slovo „valencijsština“ (pomineme návrhy jako *bacavés* či *lengua bacava* – *balear*, *català*, *valencià*), došlo by i ke kulturní unifikaci a později k politické jednotě mezi komunitami, kde se hovoří katalánsky. Ztráta vlastního jazyka znamená ztratit jeden z hlavních prvků své identity. Z tohoto důvodu by Valencie ztratila svoji vlastní kulturu a hlavní podíl na rozhodování by jako ekonomicky nejsilnější oblast mělo Katalánsko. V takové situaci by Valencie podléhala nejen centrální moci španělského státu, ale i Katalánsku. Proto valencijský nacionalismus vystupuje proti pankatalanismu, sjednocení katalánského jazyka (zavedení pevné a jednotné normy pro všechny varianty katalánštiny jak v Katalánsku, tak i ve Valencii a Baleárských ostrovech), protože hlavním cílem tohoto projektu má být vytvoření politické konfederace, která zeslabí a následně potlačí jednotlivé existující kultury (valencijskou a baleárskou).

Do jaké míry je tento nacionalismus reálný a do jaké míry uměle vyvolaný, záleží na posouzení. Z uměle vyvolávaného nacionalismu jsou obviňováni zastánci centrální jednotné moci ve Španělsku (především konzervativní strany), kteří sice hájí nezávislost valencijsštiny, sami ale správně valencijsky neumí (stačí jmenovat starostku Valencie, Ritu Barberá Nollu – Lidová strana). Záměr udělat z valencijsštiny nezávislý a samostatný jazyk má za cíl oslabit jednotu katalánského jazyka a snížit počet obyvatel, kteří tento jazyk používají. Zavedou-li se totiž nová pravidla jazyka, již tak oslabeného v této autonomní komunitě, pak snížit počet katalánsky mluvících občanů nebude žádný problém. Zajímavým důkazem může být nedávný zákaz vysílání katalánského televizního kanálu TV3 na území autonomní komunity Valencie. Důvod může být prostý. Jak totiž vysvětlit občanům, že valencijsština je jazyk odlišný od katalánštiny, když si mohou zapnout katalánskou televizi a jednoduše všemu porozumí? Hlavním cílem tohoto fiktivního nacionalismu je tak docílit monolingvismu v této autonomní

komunitě. Některé argumenty zastánců nezávislého valencijského jazyka jsou vyloženě politické až demagogické, rozhodně se však nezakládají na jazykové realitě. Proto se můžeme setkat i s tvrzením, že Katalánsko bylo dobyté Valencií, původ katalánštiny pochází z valencijské formy atd.. Současná situace bývá přirovnávána, např. již zmiňovanou valencijskou starostkou, k fotbalovému klubu Valencia C.F., který se také nestane jakousi filiálkou Realu Madrid či Barçy a proto valencijština nebude v područí katalánštiny ani španělštiny. Nutno si však uvědomit, že fotbal a jazyk nejsou totéž. Často je slyšet z prohlášení, ať v novinách či televizi a rádiu, že jazyk, který oslabuje valencijštinu, není španělština, nýbrž katalánština. Chimo Lanuza tvrdí, že pokud jsou katalánština a valencijština jeden a tentýž jazyk, pak není potřeba jazykové jednoty v podobě pankatalanismu. Cílem pankatalanismu je však posílit katalánský jazyk, aby se stal konkurenceschopným španělštině, neboli unifikovat v tomto případě znamená posílit, čemuž se někteří vehementně brání.

Chimo Lanuza Ortuño dokonce vyslovuje ve své knize *Valencià ¿llengua o dialecte?*⁵⁷ názor, že by mezi jednotlivými autonomními komunitami měly být zavedeny pevné hranice, které v současné době neexistují, protože oblasti blízké silnější komunitě mohou ztratit svou vlastní identitu, jako je tomu například v severní části regionu Castellón, který se více cítí katalánský než valencijský, jelikož Katalánsko má na tuto oblast větší vliv než Valencie. Tento vliv je podle Lanuzy především jazykový, kdy občanům severní části Castellónu připadne přirozenější mluvit katalánsky než valencijsky, a tak ztrácejí svou vlastní identitu a nahrazují ji kulturou cizí. Ve skutečnosti však mluví stále stejným jazykem, proto ztráta vlastní identity a přijímání kultury cizí se jeví jako dosti absurdní. O hranicích s Aragonií, Kastilií-La Manchou a Murcií se však nezmiňuje. Tento druh nacionalismu se však nesmí podle Lanuzy spojovat s nezávislostí Valencie na Španělsku. Nezávislost je třeba chápat jen jazykově. I Ortuño kritizuje pankatalanismus, protože pod záštitou silné opozice vůči centrální moci de facto usiluje o unifikaci tří rozdílných kultur, která by byla nahrazena jedinou, katalánskou.

Jedním z prostředků, který vede k oslabení katalánštiny ve Valencii, je založení Institutu pro valencijský jazyk, který novými pravidly reálně odděluje valencijštinu od katalánštiny. Podle

---

⁵⁷ LANUZA ORTUÑO, Chimo: *Valencià ¿llengua o dialecte?* (*Una aproximació des de la sociolingüística*). Valencia: LO RAT PENAT, 1994.

Maríe Josep Cuency varianty označené institutem jako nežádoucí odpovídají ve skutečnosti obvykle používaným variantám ve formální valencijštině. Tento krok se dá chápat jako snaha vytvořit z valencijštiny umělý jazyk, který de facto nikdo nebude používat. Protože je však valencijština variantou katalánštiny, svůj vlastní institut nepotřebuje, protože se řídí normami Institutu katalánských studií.

Můžeme tedy konstatovat, stejně jako na začátku celé kapitoly č. 7. 3, že katalánsky se hovoří v Katalánsku, Valencii a na Baleárských ostrovech. Nebudeme ani tvrdit, že španělský stát má 5 na místo 4 oficiálních jazyků. Nakonec této rozsáhlé kapitoly mi dovoluňte citovat již dříve zmiňovanou profesorku katalánštiny na valencijské univerzitě, Maríi Josep Cuencu:

“Que el valencià pertany a la llengua catalana no és qüestió d’opinió, és qüestió de raó i d’evidència històrica i descriptiva.”⁵⁸

---

⁵⁸ CUENCA, M. Josep. *El valencià és una llengua diferent?* Valencia: Tàndem, 2004, s. 78.

Závěr

Španělsko je mnohojazyčný stát, oficiálními jazyky jsou španělština (kastilština), baskičtina, galicijština a katalánština. Tuto jazykovou situaci zajišťuje především španělská ústava z roku 1978, která umožňuje jednotlivým autonomním komunitám svobodně rozhodovat o charakteru a vývoji svého jazyka. Tento hlavní právní dokument vzniká v době, kdy se Španělsko osvobozuje ze čtyřicetileté diktatury, která ostatní jazyky kromě španělštiny potlačila, a tak se jejich používání omezovalo jen na soukromý a rodinný život. To mělo za následek, že počet obyvatel, kteří používali tyto jazyky, se za čtyři desítky let prudce snížil. Tato ústava vzniká v době, kdy lze v celém světě pozorovat směřování ke globalizaci, přesto vzniká politická vůle a dohoda mezi nově vzniklými i renomovanými stranami přiznat jednotlivým komunitám jejich autonomii a právo svobodně rozhodovat o svých vnitřních záležitostech, a to i jazykových. Proto hodnotíme tento základní právní dokument jako velice liberální s ohledem na dobu a podmínky, v kterých vznikl.

Za povinný jazyk ve všech oblastech celého státu je vybrána kastilština (španělština); jazyk, kterým hovořilo a hovoří největší počet obyvatel; jazyk, který má nejslavnější literární historii; jazyk, který je mateřštinou v dalších dvaceti zemích Latinské Ameriky; jazyk, který má nejstarší oficiální gramatiku ze všech románských jazyků.

Obyvatelé Baskicka, Galicie, Valencie, Baleárských ostrovů a Katalánska (do roku 2006), mají podle svých vlastních autonomních statutů právo používat své jazyky. Protože se jedná o oficiální jazyky, každý občan těchto regionů má právo si vybrat, jakým jazykem bude hovořit na úřadech, veřejných místech a ve školství. Každá autonomní vláda podle vlastního zvážení má právo podporovat svůj jazyk. Na základě tohoto práva má každá z těchto autonomních komunit svůj institut na podporu vlastního jazyka. Z jazykového hlediska mluvíme o Baskicku, Galícii, Katalánsku, Valencii a Baleárských ostrovech jako o bilingvních oblastech. Vývoj jazyků v každé autonomní oblasti je právě na základě autonomie každého z těchto regionů odlišný.

Pro současnou jazykovou situaci je také rozhodující politický vývoj v zemi a s ním spjatá jazyková politika tohoto státu. Politický vývoj ve Španělsku se od roku 1978 ani jeho jazyková politika výrazně nezměnily. Přesto se v průběhu let vyvinuly různé a odlišné názory na jazykovou podobu země, které jsou vesměs podmíněné principy politického zaměření. Postoj k jazykové podobě státu tak můžeme rozdělit na konzervativní a liberální. Španělský konservatismus, který v některých bodech své politiky vychází z principů Frankova režimu, zastupuje myšlenku jednotného a silného státu, proto se konzervativní strany, mezi kterými je nejvýznamnější a nejsilnější Lidová strana (*Partido Popular – PP*), snaží nepřímou oslabovat ostatní jazyky jednotlivých autonomních komunit nebo alespoň nepodporovat rozšiřování jejich autonomie a vitality. Liberální strany ve Španělsku jsou vesměs strany levicové nebo strany politického středu. Politickým cílem těchto stran není podporovat posilování autonomií jednotlivých oblastí, ale v porovnání se španělskými pravicovými stranami vykazují větší vůli vyjednávat a snahu docílit konstruktivní dohody. Proto k tak významné změně, jako je schválení nového katalánského statutu v roce 2006, dochází za vlády španělských sociálních demokratů a znění španělské ústavy v roce 1978 je schváleno v době, kdy většinu hlasů v parlamentu získává Unie demokratického středu (*Unión de Centro Democrático*) (47, 14 %) a španělská sociální demokracie (*Partido Socialista Obrero Español*) (29, 43 %). K zásadním změnám ve prospěch jednotlivých autonomních komunit během vlády Lidové strany (PP) v období 1996 – 2004 nedošlo.

Jestliže je pro vývoj jednotlivých jazyků důležitý vývoj státní politiky, pro autonomní politiku to platí dvojnásob. Jedním z nejméně živých a aktivně používaných jazyků ve společnosti i na veřejných místech je galicijština. I když jednotlivé vlády Xunty podporují rozvoj galicijštiny (oficiální jazyk na úřadech, povinný jazyk ve školách, atd.) a spolupracují s Galicijskou královskou akademií, celková podpora rozvoje galicijského jazyka není zdaleka tak intenzivní jako například podpora katalánštiny v Katalánsku. Z politického hlediska můžeme hledat důvod ve složení galicijského parlamentu, kde nefiguruje žádná silná strana, která by podporovala galicijský nacionalismus, a tím i svůj jazyk. To znamená, že v Galicii neexistuje galicijská verze katalanismu. To samozřejmě není jediný důvod, proč se galicijský jazyk nachází v situaci typické pro diglosii, snad ještě větší než u valencištiny. Faktem ale je, že v Galicii vládou tradiční centralistické strany. Důvodem je především historický vývoj, kdy galicijština neměla až do 20. století svůj vlastní ustálený pravopis (nejprve se psalo latinsky, později je latina vystřídána kastilštinou) a ještě dnes se vedou spory o možných

podobách pravopisu. Nejen pravopis, ale i ústní používání tohoto jazyka bylo po několik staletí výhradou vesnické a rybářské společnosti, ve městech a vyšších sociálních vrstvách se aktivně používala kastilština. Galicijsky se v dnešní době mluví jen zřídka (většinou jen na venkově), na úřadech, na veřejnosti je většinou slyšet španělština. A tak budoucnost tohoto jazyka je nejasná.

Baskický jazyk je co do aktivity používání a vitality (i když spíše umělé) mezistupněm mezi galicijštinou a katalánštinou v Katalánsku. Jazyková politika této autonomní komunity je mnohem aktivnější než v Galicii a tím dosahuje především postupného zvyšování počtu mladé generace, která tento jazyk ovládá. Zde můžeme zdůraznit dobře propracovaný školský systém. Dalším faktorem je povaha a vitalita baskičtiny jako jazyka, nejstarší na Pyrenejském poloostrově, který jako jediný odolal latinizaci. Od schválení baskického statutu až do současné chvíle je nejsilnější stranou Nacionální strana Baskicka (Euzko Alderdi Jeltzalea/Partido Nacionalista Vasco – EAJ/PNV), která má mezi hlavními body svého programu podporu baskické kultury a jazyka. Tento fakt má bezesporu vliv na rozvoj baskického jazyka v této autonomní oblasti. Vliv centralistických stran je v Baskicku nepodstatný.

Katalánština je ve Španělsku oficiálním jazykem ve třech autonomních oblastech: v Katalánsku, Valencii a na Baleárských ostrovech. Katalánsko je jediná autonomní komunita, ve které je znalost obou dvou oficiálních jazyků povinností. Katalánsko díky svému novému statutu z roku 2006 posílilo svoji autonomii, a to se týká i katalánského jazyka, který je v této autonomní oblasti nejaktivněji používán a úspěšně konkuruje španělštině na rozdíl od valencijštiny a katalánštiny používané na Baleárských ostrovech. Příčiny diglosie ve Valencii a na Baleárských ostrovech jsme již dopodrobna rozebrali, z politického hlediska v těchto regionech mají hlavní vliv tradiční centralistické strany: na Baleárských ostrovech je politickým suverénem od schválení autonomního statutu Lidová strana (PP), ve Valencii si své vůdčí postavení udržuje od roku 1995. Katalánština ve Valencii se nazývá valencijština a na Baleárských ostrovech baleárština.

Vývoj jazykové situace a politiky v těchto autonomních komunitách může mít zásadní vliv na budoucí jazykový i politický vývoj v celém Španělsku. První krok ke změně již byl učiněn posílením katalánštiny v Katalánsku v podobě schválení nového statutu. Nyní záleží do jaké míry bude vyhověno zastáncům jednoty katalánského jazyka a kultury. Jedním z požadavků je změna španělské ústavy, kdy znát španělský jazyk by v bilingvních oblastech již nebylo povinností a zároveň by všechny španělské jazyky byly oficiálními na celém území Španělska podle švýcarského modelu. Odpůrci této ústavní změny podezírají zastánce katalánské jednoty z pankatalanismu, snahy docílit nezávislosti katalánsky mluvících území na Španělsku. Jakým způsobem se bude vyvíjet jazyková i politická situace ve Španělsku a především v katalánsky mluvících oblastech, záleží především na rostoucím nacionalismu. Ten je někdy přiživován i již dříve zmíněnou antikatalánskou propagandou. Je jisté, že určité změny Španělsko čekají. Přeroste-li nacionalismus v separatismus, ukáže až čas. Existence nezávislých tzv. Katalánských zemí v rámci Evropské unie zas tak absurdní není.

Je patrné, že podpora jazyka je úzce spojena s nacionalismem. Proto se daří baskičtině a katalánštině. V oblastech, kde vládou tradiční španělské strany, jazyk stagnuje nebo upadá.

Resumen

España es un país plurilingüe, hay cuatro idiomas oficiales: el castellano, el vasco, el gallego, y el catalán. La situación lingüística en la que se encuentra el estado español se debe a la constitución del 1978, así cada comunidad autónoma puede decidir libremente sobre el carácter oficial de su propia lengua. La constitución aparece después de cuarenta años de la dictadura franquista que reprimió otras lenguas existentes excepto del castellano. El uso de las lenguas minoritarias se limitó al uso no oficial y familiar. La constitución aparece en el momento en que la globalización ya había empezado. A pesar de todo esto hay entre los nuevos partidos políticos de la época voluntad y acuerdo de conceder a las comunidades sus autonomías y el derecho a decidir sobre sus asuntos internos incluyendo el tema lingüístico. Por eso consideramos el principal documento jurídico del país muy liberal teniendo en cuenta la época y las condiciones en las que nació.

La lengua obligatoria de todo el estado es el castellano. Es la lengua que habla la mayoría de la población, y la lengua que tiene la historia literaria más célebre de todo el país. Una lengua que es el idioma propio de otros veinte países latinoamericanos y cuya gramática es la más antigua de todas las lenguas romances.

Los habitantes del País Vasco, de Galicia, de Valencia, de las Islas Baleares y de Cataluña (hasta el 2006) según sus estatutos autonómicos tienen derecho a usar sus propias lenguas. El gallego, el vasco, el valenciano, el catalán son las lenguas oficiales de las respectivas comunidades autónomas, y cada persona puede decidir según su propia voluntad qué lengua de las dos utilizará en las oficinas públicas y en la educación. Cada gobierno autonómico tiene derecho a cultivar y fomentar su propia lengua. A consecuencia de este derecho cada comunidad tiene su instituto lingüístico que cultiva y fomenta la lengua propia de la comunidad. Desde el punto de vista lingüístico el País Vasco, Galicia, Cataluña, Valencia y las Islas Baleares son regiones bilingües. El desarrollo de las lenguas de cada comunidad es diferente dependiendo de los gobiernos de cada región y de la voluntad de fomentar su propia lengua.

La actual situación lingüística del país se debe también al desarrollo político y a la política lingüística. La política general desde el 1978 no ha cambiado mucho. Sin embargo, han surgido diferentes puntos de vista a cerca de la situación lingüística en el país durante la época democrática. Las diferentes opiniones corresponden a los diversos principios ideológicos, por lo que podemos clasificarlas respecto a las lenguas como liberales y conservadoras. El conservadurismo español, cuyos principios algunos se basan en la ideología franquista, pretende la idea de un estado fuerte y único. Por eso los partidos conservadores entre los que el más importante es el Partido Popular (PP) están a favor de una lengua fuerte y única del país. Los partidos liberales en España son en la mayoría de los casos los partidos izquierdistas o del centro. Estos partidos en comparación con los derechistas demuestran una voluntad mayor de negociar con los representantes de las lenguas minoritarias y de conseguir un acuerdo constructivo con ellos . Por eso el nuevo Estatuto Autonómico de Cataluña de 2006 fue aprobado durante la legislatura de los socialistas y la Constitución fue aprobada en la época en la que la mayoría de los votos los recibieron la Unión de Centro Democrático (47, 14 %) y el PSOE (29, 43 %). No hubo cambios a favor de las lenguas minoritarias durante el gobierno del PP entre los años 1996 – 2004.

Si la política del estado es importante para el desarrollo de las lenguas, la política autonómica todavía más. Una de las lenguas menos usadas tanto en el ambiente público como en la vida privada es el gallego. Aunque la Xunta de Galicia apoya la lengua gallega y colabora con la Real Academia Galega, su apoyo en comparación con el apoyo respecto al catalán de parte de Generalitat catalana no es tan fuerte e intenso. Puede que el desarrollo débil del gallego se deba a los partidos políticos que están en el parlamento gallego, entre los que no hay ningún partido potente que fomente el nacionalismo gallego y su lengua. Eso quiere decir que en Galicia no existe algo comparable con el catalanismo en Cataluña. Claro que no es la única causa porque el gallego se encuentra en una situación típica para la diglosia. Sin embargo, el hecho real es que en Galicia gobiernan partidos tradicionalmente centralistas. Una de las causas más importantes de la situación débil del gallego es su desarrollo histórico. El gallego no tiene hasta el siglo XX. su propia única ortografía oficial (primero se escribía en latín y luego en castellano) y hasta hoy somos testigos de conflictos lingüísticos por la forma ortográfica del gallego. Y no era solamente la ortografía sino también el uso oral que no se desarrolló mucho en la historia. El gallego lo hablaban los habitantes del campo, pescadores, etc, mientras que el castellano en Galicia se hablaba en las Cortes, en las ciudades. El

castellano era la lengua de cultura. Hoy en día se habla muy poco gallego y, entonces, el futuro de esta lengua no está muy claro.

El vasco tiene una vitalidad mayor (aunque no muy natural) que el gallego. Es porque la política lingüística del gobierno vasco es mucho más activa que la de Galicia y por eso se va incrementando el número de los hablantes de esta lengua, sobre todo en los jóvenes. Hay que destacar sobre todo el sistema educativo en el País Vasco. El euskera, además, es la única lengua de la Península Ibérica que resistió a la latinización. Desde que se aprobó el Estatuto del País Vasco hasta hoy el partido más importante de esta región es el Euzko Alderdi Jeltzalea/ Partido Nacionalista Vasco (EAJ/PNV) entre cuyos objetivos más destacados está el fomento de la cultura y la lengua vasca. La influencia de los partidos centralistas en esta comunidad autónoma es muy débil.

El catalán es la lengua oficial de tres comunidades autónomas de España: en Cataluña, en Valencia y en las Islas Baleares. Cataluña es la única comunidad autónoma en la que el saber su propia lengua es deber y no derecho. Cataluña gracias a su nuevo estatuto de 2006 ha reforzado su autonomía. Su propia lengua, el catalán, la podemos considerar la más usada (y no sólo por el número de los habitantes) de todas las lenguas minoritarias en España. Valencia y las Islas Baleares se caracterizan por la diglosia y por haber partidos políticos tradicionalmente centralistas. En las Baleares gobierna desde la aprobación del estatuto el Partido Popular (PP) en Valencia el mismo partido es el líder político desde el año 1995. El catalán en Valencia se llama el valenciano y en las Islas Baleares el balear.

El futuro de la situación lingüística en estas comunidades puede influir bastante en el futuro lingüístico de toda España. El primer paso (la aprobación del nuevo estatuto catalán) ya se ha realizado. Ahora depende de hasta qué punto se cumplan los requisitos de los representantes de la unidad catalana cultural y lingüística (Cataluña, Valencia, Islas Baleares). Una de las exigencias requiere el cambio constitucional según cual el saber español en las comunidades bilingües no sería una obligación sino sólo un derecho y además todas las lenguas españolas serían oficiales en todos los territorios de España según el modelo suizo. Los oponentes de este cambio constitucional argumentan que los representantes de la unidad catalana requieren

los cambios constitucionales sólo para conseguir el fin del pancatalanismo, es decir, la independencia de los países catalanoparlantes. La situación política se va a desarrollar según el nacionalismo creciente. Éste está de vez en cuando alimentado por la propaganda anticatalana por parte de los medios de información, sobre todo, de Madrid (por ejemplo el documental de TeleMadrid: Los ciudadanos de segunda). Sí que habrá cambios en España. Hasta qué punto el nacionalismo se convierte en separatismo nos lo va a demostrar el tiempo. La posibilidad de la existencia de los Países Catalanes independientes no es tan absurda como parece en realidad.

Es evidente que el fomento de la lengua está unido muy estrechamente con el nacionalismo. Por eso el desarrollo del vasco y del catalán en Cataluña es más creciente que el del gallego y del valenciano.

Conclusion

Spain is a multilingual state. There are four official languages: Spanish (*español* = *castellano*), Galician, Basque and Catalan. Spanish is the official and compulsory language of all regions of the Spanish state. Catalan is, besides Spanish, the official language in Catalonia, Valencia and the Balearic Islands. Basque is, together with Spanish, the official language of the autonomous community called the Basque Country and Galician is the official language in Galicia. The citizens of Catalonia are the only ones of all the autonomous communities of Spain who are obliged to know both of their official languages. In other mentioned autonomous communities the knowledge and use of the second language – besides Spanish – is regarded as a right. Since each of the enumerated autonomous communities has two official languages, it signifies that these regions are bilingual. In other regions which have not been mentioned the official language is only Spanish, therefore they can be described as monolingual.

This language variety is guaranteed by the Spanish Constitution of 1978 which enables the individual autonomous communities decide, on the basis of their statutes, whether to denominate their own language as official.

Both the political development of the country and the language policy create the decisive factors for the current language situation. Neither the political development nor the language policy in Spain have not been subjected to any major changes since 1978.

However, throughout the years there have evolved various and varied opinions on the language characteristics of the country, conditioned by principals of political polarization.

Right-wing parties (being the most important the People's Party – so called PP (Partido Popular), represent the idea of a unified and strong state and, thus, it indirectly attempts to weaken the minor languages. Liberal parties are, in general, left-wing or politically centric. The political target of these parties does not consist in supporting the autonomy of the individual regions, but in comparison with Spanish right-wing parties they are more likely to negotiate and attempt to achieve constructive agreement. Thus, an important change such as the approval of the new Catalan statute in 2006, occurs during the government of Spanish social democrats, and the text of the Spanish Constitution of 1978 is approved while the

majority of votes for the Parliament is assigned to the Union of Democratic Centre (*Unión de Centro Democrático*) (47, 14%) and Spanish social democrats (*Partido Socialista Obrero Español*) (29, 43%).

Bibliografie:

AKARREGI, Josune Ariztondo. La política lingüística en la Comunidad Autónoma Vasca. In Bossong, Georg. *Identidades lingüísticas en la España autonómica*. Madrid: Iberoamericana, 2000. ISBN 84-95107-93-7.

ALVAR, Manuel. *Estructuralismo, geografía lingüística y dialectología actual*. Madrid: Editorial Gredos, 1973. ISBN 84-249-0509-1.

ANGUERA, Pere; BERAMENDI, Justo; GRANJA, José Luis. *La España de los nacionalismos y las autonomías*. Madrid: Editorial Síntesis, 2001. ISBN 84-7738-918-7.

COMAS PUJOL, Antoni. *La cultura catalana en la época del Barroco*. Madrid: Espasa Calpe, 1986.

CUENCA, M. Josep. *El valencià és una llengua diferent?* Valencia: Tàndem, 2004. ISBN 84-8131-452-8.

DOMÍNGUEZ ORTIZ, Antonio. *España, tres milenios de historia*. Madrid: Marcial Pons, 2001. ISBN 84-95379-18-X.

EXTEBARRIA AROSTEGI, Maitena. *La diversidad de lenguas en España*. Madrid: Espasa Fórum, 2002. ISBN 84-670-0313-8.

GONZÁLEZ OLLÉ, Fernando. Tradicionalistas y progresistas ante la diversidad idiomática de España. In *Lenguas de España. Lenguas de Europa*. Madrid: Fundación Cánovas del Castillo, 1994. ISBN 84-88306-15-6.

LANUZA ORTUÑO, Chimo: *Valencià ¿llengua o dialecte? (Una aproximació des de la sociolingüística)*. Valencia: LO RAT PENAT, 1994. ISBN 84-605-0177-9.

MARÍ MAYANS, Isidor. *Conocer la lengua y la cultura catalanas*. Palma de Mallorca: Lull, 1993. ISBN 84-604-7744-4.

MARTÍNEZ, Yvonne. Perspectiva de la política lingüística en Cataluña. In Bossong, Georg. *Identidades lingüísticas en la España autonómica*. Madrid: Iberoamericana, 2000. ISBN 84-95107-93-7.

MORENO FERNÁNDEZ, Francisco. *Historia social de las lenguas de España*. Barcelona: Editorial Ariel, 2005. ISBN 84-344-8263-0.

PÉREZ, Joseph. *La España del Siglo XVI*. Madrid: Austral, 2001.

RODRÍGUEZ FERNÁNDEZ, Mauro. Entre castellano y portugués: La identidad lingüística del gallego. In Bossong, Georg. *Identidades lingüísticas en la España autonómica*. Madrid: Iberoamericana, 2000. ISBN 84-95107-93-7.

ROVIRA GARCÍA, Anna María. *España, ¿nación de naciones?* Madrid: Marcial Pons Historia, 2002. ISBN 84-95379-47-3.

SALVADOR, Gregorio. *Política lingüística y sentido común*. Madrid: Istmo, 1992. ISBN 84-7090-250-4.

STRUBELL I TRUETA, Miquel. La investigación sociolingüística en los Países Catalanes. In Bossong, Georg. *Identidades lingüísticas en la España autonómica*. Madrid: Iberoamericana, 2000. ISBN 84-95107-93-7.

UBIETO ARTETA, Antonio; REGLÁ CAMPISTOL, Juan; JOVER, José María aj. *Dějiny Španělska*. Přel. Simona Binková, Jiří Kasl, Eva Mánková, Blanka Stárková, Vít Urban. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-117-4.

Ciutadans-Partido de la Ciudadanía [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://www.ciutadans-ciudadanos.net/index_CA.php>.

Ciutadans pel Canvi [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.pelcanvi.org/queescpc/queescpc.htm>>.

Congreso de los diputados [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.congreso.es/>>.

Constitución española [online]. Posl. úpravy 2003 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.constitucion.es/>>.

Convergència i Unió [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <[http:// www.ciu.cat/](http://www.ciu.cat/)>.

Elecciones Generales de 15 de junio de 1977. In *Congreso de los diputados* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <http://www.congreso.es/>.

Esquerra Republicana de Catalunya [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.esquerra.cat/>>.

Esquerra Unida i Alternativa [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <[http:// www.euia.org/](http://www.euia.org/)>.

Estatuto de Autonomía de Cataluña de 1979. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.cat/generalitat/cas/estatut1979/index.htm>>.

Estatuto de Autonomía de Cataluña de 2006. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.net/generalitat/cas/estatut/>>.

Estatuto de Autonomía del País Vasco. In *Noticias Jurídicas* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <[http:// noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html](http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo3-1979.html)>.

Generalitat de Catalunya [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.gencat.net/>>.

Gobierno Vasco [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://www.ejgv.euskadi.net/r53-2283/es/>](http://www.ejgv.euskadi.net/r53-2283/es/).

Informe sobre política lingüística 2005. In *Generalitat de Catalunya* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://www6.gencat.net/llengcat/informe/infcast.htm>](http://www6.gencat.net/llengcat/informe/infcast.htm).

Iniciativa per Catalunya Verds [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://www.iniciativa.cat/>](http://www.iniciativa.cat/).

Instituto Cervantes [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://www.cervantes.es/>](http://www.cervantes.es/).

Instituto Valenciano de Estadística [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://ive.infocentre.gva.es/pls/portal/docs/PAGE/IVE_PEGV/CONTENTS/temas/Cas/Cap01/1.3.2.htm>](http://ive.infocentre.gva.es/pls/portal/docs/PAGE/IVE_PEGV/CONTENTS/temas/Cas/Cap01/1.3.2.htm).

Ley orgánica 2/ 1983 (Estatuto de Autonomía de las Illes Balears). In *Govern de les Illes Balears* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://www.caib.es/webcaib/govern_illes/estatut_autonomia/doc/estatut.es.pdf>](http://www.caib.es/webcaib/govern_illes/estatut_autonomia/doc/estatut.es.pdf).

Ley orgánica 1/ 2007 (Estatuto de Autonomía de las Illes Balears). In *Govern de les Illes Balears* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://www.caib.es/webcaib/govern_illes/estatut_autonomia/doc/estatut2007.es.pdf>](http://www.caib.es/webcaib/govern_illes/estatut_autonomia/doc/estatut2007.es.pdf).

Ley orgánica 5/ 1982 (Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana. In *Bases de datos de la Generalitat Valenciana* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: [<http://www.pre.gva.es/bdlgv/defaultc.htm?URL=http://www.pre.gva.es/L/BASIS/DOGV/WEB/LEGISLACION_C/DDW?W%3DNUMERO_DOGV%3D%2274%22+ORDER+BY+FECHA_DOGV/D%2CFECHA_DISPOSICION/D%26M%3D1%26K%3D0108/1982%26R%3DY%26U%3D1>](http://www.pre.gva.es/bdlgv/defaultc.htm?URL=http://www.pre.gva.es/L/BASIS/DOGV/WEB/LEGISLACION_C/DDW?W%3DNUMERO_DOGV%3D%2274%22+ORDER+BY+FECHA_DOGV/D%2CFECHA_DISPOSICION/D%26M%3D1%26K%3D0108/1982%26R%3DY%26U%3D1).

Ley 4/ 1983 de Uso y Enseñanza del Valenciano. In *Repertorio Legislativo de la Generalitat* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.rlgv.gva.es>>.

O Estatuto de Autonomía de Galicia. In *Xunta de Galicia* [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.xunta.es/estatuto>>.

Parlament de Catalunya [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.parlament.cat/portal/page/portal/pcat/IE00>>.

Partit dels Socialistes de Catalunya [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <[http:// www.socialistes.cat/home/](http://www.socialistes.cat/home/)>.

Partit Popular de Catalunya [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.ppcatalunya.com/>>.

Real Academia Galega [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.realacademiagalega.org>>.

Xunta de Galicia [online]. Posl. úpravy 18. 4. 2007 [cit. 2007-4-18]. Dostupné na WWW: <<http://www.xunta.es/estatuto>>.